Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

1991 ЙИЛ 23 ЯНВАРЬ ЧОРШАНБА
№ 16
ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ РАЖАБ, 8-КУН
ШАМСИЙ 1369 ЙИЛ ДАЛВ 5-КУН

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган

НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН, СОТУВДА 10 ТИЙИН

Бир агрегатга қанча ишчи қисм керак! Тошкентдаги «Компрессор» заводи йиғув цехининг бригадаси бошлиғи Тўлаган Бадаловнинг эътироф этишича, қарийб 1.700 та. Аммо Россиядаги турдош корхоналар ўз зиммаларидаги мажбуриятни барбод қилаётганликлари туфайли меҳнат аҳли ойлик режани базўр бажармоқда. Январь топшириғи эса ҳатто уддаланмаслиги мумкин. Бундан кимга фойдаю кимга зиён!

СУРАТДА: бригадир Тўлаган Бадалов (чапдан), йиғувчи-чилангарлар Собит Расулов ва Жўра Манназаров ўзаро суҳбатлашмоқдалар.

Еркин БОТИР олган сурат.

СССР Президенти ўртоқ М. С. Горбачевга, СССР ва РСФСР халқ депутатларига

ОЧИҚ ХАТ

Биз, бутун кучини Совет Ватанимиз иқтисодий қудратини мустаҳкамлашга ва уни ҳимоя қилишга, Ватанимизни фашизм қуллигидан сақлаб қолишга сарфлаган уруш, СССР Қуролли Кучлари ва меҳнат ветеранлари Б. Ельциннинг РСФСРдан армияга чақирилган совет жангчиларига мурожаатномаси мазмунидан, СССР халқ депутатлари III съездининг қарорларига қарамай, унинг «Совет Иттифоқи раҳбариятининг Болтиқбўйи давлатларига нисбатан ҳаракатлари тўғрисида баёнот»ни имзолаб, Бирлашган Миллатлар Ташкилотига, жаҳондаги барча давлатларнинг ҳукуматларига мурожаат қилганидан, Ельцин ва унинг тарафдорларининг бошқа иғвогарлик ҳаракатларидан ғазабландик. Ватанимиз — Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқи тақдири ва унинг мудофаа қобилияти учун ташвишга тўлиб-тошиб, сизларга, сайлаб қўйган вакилларимизга мурожаат қилиб, Б. Ельцин ҳамда Советларга қарши бошқа кишиларнинг Совет Иттифоқи бирлигини бузишга ва СССР Қуролли Кучлари жанговар қобилиятига путур етказишга қаратилган иғвогарлик ҳаракатларига чек қўйиш учун қатъий чоралар кўришни талаб қиламиз. Ахир, тушунинглар, уларинг мақсади бир — Совет Ватанимизни вайрон қилишдир.

Ораларингизда Совет мамлакатимизга чексиз садоқатли, социалистик Ватанимиз, кўп миллатли Ватанимизнинг бирлиги тақдири учун ўзининг алоҳида масъулиятини англайдиган коммунистлар, чинакам совет кишилари кўп эканлигига ишонамиз, ушбу кўп миллатли давлатимизни сақлаб қолиш учун халқимизнинг ўн миллионлаб энг яхши ўғил-қизлари ўз ҳаётларини қурбон қилганлар. Жаҳондаги биринчи социалистик давлат тақдирига дахлдор қарорлар қабул қилаётганингизда шуни унутманг. Социализмнинг ҳимояси йўлида ўз масъулиятини чуқур англаб етган армиямиз жангчилари, СССР Қуролли Кучлари қаҳрамонона тарихининг шонли ворислари Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқини ўз жонларини тикиб ҳимоя қилишга уринаяптилар, миллий нифоқ сочиб халқларни биродьркушлик урушига тортаётган миллатчи, ажрамачи ва террорчи кучларга ғов солишга ҳаракат қилмоқдалар. Ҳалок бўлган юзлаб ватандошларимиз ва юз минглаб қочоқлар жамиятнинг ана шу чиқитлари ва уларнинг ҳимоячилари виждонига доғ бўлиб тушди.

Ҳозир Вильнюсдаги фожиали воқеалар учун масъулиятни Болтиқбўйидаги ушбу ва бошқа жумҳуриятларда босқинчилар деб атаётган жангчиларимиз зиммасига юклаш учун Советларга қарши барча кучлар фаоллашиб қолди. Вильнюсдаги бу фожиали воқеаларни ўз отаси — немис-фашист босқинчиларининг малайи ишини садоқат билан давом эттираётган, амалда Литвада буржуазия тўнтариши қилган Ландсбергис келтириб чиқарди. Болтиқбўйини немис-фашист босқинчиларидан қутқаришда ҳаётини қурбон қилган юз минглаб совет жангчиларининг хотирасини шу тарзда ваҳшиёна таҳқирлаш Б. Ельциннинг ғазабини қўзғатмади. Жумҳуриятдаги рус тилида гаплашувчи ва бошқа халқларнинг тақдирига ҳам у лоқайд қарамоқда.

Биз РСФСРдан армияга чақирилган ва Болтиқбўйида хизматни ўтаётган ўғилларимиз ва невараларимиз РСФСР Конституциясининг 29-моддасини бажармоқдалар, деб ҳисоблаймиз. Бу моддада СССР Қуролли Кучлари «социалистик ғалабаларни ҳимоя қилиш мақсадида тузилган... СССР Қуролли Кучларининг халқ олдидаги бурчи — социалистик Ватанни ишончли ҳимоя қилишдир», дейилган. Чунки ушбу жумҳуриятларда социализм ғалабаларига чинакам хавф-хатар вужудга келди. Хуллас, Б. Ельциннинг ушбу моддани пеш қилиши масъулиятсизликдир.

Улуғ Ватан урушида мамлакатимиздаги барча халқларнинг метиндек бирлиги ва дўстлиги ғалабамизнинг муҳим манбаларидан бири бўлганлигига ўз тажрибамизда ишонч ҳосил қилганмиз.

Биз РСФСР Олий Кенгашида Болтиқбўйи жумҳуриятларида тузилган шартномаларни тасдиқлаш масаласини кўриб чиқишга диққат-эътибор билан ёндашишни илтимос қиламиз, чунки улар Совет Иттифоқига қарши қаратилган.

Биз оммавий ахборот воситаларининг Совет давлатимиз бирлигига қарши чиқаётган ва СССР Қуролли Кучларини қоралаш билан шуғулланаётган ходимларига ишончсизлик билдирамиз.

М. В. Фрунзе номли Совет Армияси Марказий уйи ҳузуридаги ҳарбий-илмий жамият йиғилиши 160 иштирокчиси номидан йиғилиш ҳайъати аъзолари: И. БУЛИЧЕВ, Е. ВОЛОБУЕВ, А. КОТЦОВ, Я. МАЙОРОВ, С. ПОПОВ, Ю. ЧЕПИКОВ, И. ШАВРОВ.

Мактубларда эл овози

Рўзномамизга келаётган хатлар оқими кўпайиб бормоқда. Уларда жумҳуриятимиз ҳаётига доир янгиликлар, қалбда чўкиб ётган истаклар, мақтову танқид ифодаланган.

Эзгу истак ва... умидлар

Мен оддий бир деҳқонман. Умрим далада ўтади, шу ерда тонгни қаршилаб, тунни кутиб оламан. Ерга нимадир экаман, нимадир ундириб, одамларнинг қўлига тутаман. Бундай хайрли ишдан чарчамайман, аксинча — фахрланаман. Бироқ пешона тери билан етиштирилган маҳсулотимдан аллақандай ваъзхон, митингбоз, иззатталаб акаларимиз баҳраманд бўлишларини истамаймиз. Боқиманда, порахўр деган таъқи лаънатларга асло чидай олмайман. Ҳурматли «Халқ сўзи» ходимлари! «Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир» шиорларингизга мос равишда дадил бўлинглар. Сизлардан она халқингиз шуни кутади.

Саломжон ҲАМРОЕВ.

Шаҳрисабз районидаги «Правда» жамоа хўжалиги.

* * *

Уттиз олти йилдан буён кундалик нашрларини ўқиб бораман. Жамоатчи мухбир сифатида ўзимни тўлқинлантирган мавзулар бўйича ёзиб тураман. Гоҳ ютуқлардан шодланиб мақташга, гоҳ теварагингда рўй бераётган нуқсонлардан изтироб чекиб танқид қилишга тўғри келган. Мени ўйлантираётган нарса шуки, ҳозир ҳам газета-журналларда таъсирсиз, сийқа мақолалар топилади. Юракка етиб борадиган, кишиларни тўлқинлантирадиган рўзномалар керак бўларкан-ку. Битта таклифим — «Халқ сўзи» саҳифаларида алоҳида рукн остида жамоатчи мухбирларнинг хат-хабарлари бериб турилса.

Юнус АТОЕВ.

Самарқанд районидаги Ленин номли жамоа хўжалиги.

* * *

«Халқ сўзи» тарихимизга қайтадан жон бағишлашдек хайрли ишга ҳам ўз улушини қўшади, деб орзу қиламиз. Дилимизга сингиб кетган Жангоб, Чорсу, Урда, Шайхонтовур, Оқлон, Оқтепа каби номлар элга қайтарилиши керак. Улуғ аждодларимиз: Тўмарис, Широқ, Спитамен, Жалолиддин, Темур Малик, Торобий, Амур Темур, Улуғбек, Бобур номига майдонлар, хиёбонлар қўйилсаким, биз фарзандларимизга улар ҳақида фахрланиб сўзлаб берсак.

Ҳаким ИКРОМОВ.

Тошкент райони, Ғиштқўприк алоқа бўлими.

* * *

Чортоқ районидаги 30-мактабнинг фахрий ўқитувчиси Адашбой АСРОРОВ «Халқ сўзи» саҳифаларида Ислом таълимоти дурдоналаридан муттасил бериб борилишини истайди. Ўз хатига илова қилиб, райондаги «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги» жамоа хўжалигининг Ҳазрати шоҳ қишлоғида миллий услубда «Отахонлар чойхонаси» қурилиб ишга туширилганини маълум қилади.

Обунага кечикдингми?

Вақтли матбуотдан «Халқ сўзи» деган газета чиқаётганини ўқиб, ўтган йил 30 ноябрда алоқа бўлимига бориб, обуна бўлмоқчи эдим. Афсуски, у ердагилар бу нашрга ёзилиш 1—2 кун олдин тугаганини айтиб, менинг хоҳишимни бажо қилмадилар.

Неъматулло ШУКУРОВ.

Тожикистон ССР, Ленинобод вилояти.

«Халқ сўзи»га обуна йил бўйи давом этади. Мабодо алоқа бўлимлари сизнинг талабингизни бажаришмаса, маълумот учун ўша алоқа бўлими ва унинг ходими исм-шарифини бизга ёзиб юборинг. Тожикистонлик мухлисларимизга қўшимча тарзда шуни маълум қиламизки, қадрдон жумҳурият ҳаётини тўлароқ ёритиш мақсадида Ленинобод вилоятида «Халқ сўзи»нинг ўз мухбири Ўринбой УСМОНОВ иш бошлади.

Узрсиз сабаб

Маълум ва машҳур районнинг ҳаётини бир мақолада ёритиш қийин. Яхшиси, камалакдек ранг-баранг турмуш лавҳаларидан иккитаси билан танишинг-да, ўзингиз бир тўхтамга келинг.

Райондаги Мелиқўзи Умрзоқов қишлоқ кенгашига қарашли Янгилик қишлоғида 300 га яқин хонадон истиқомат қилади. Аҳолининг турмуш тарзида йўл-йўлакай ҳал этилиши лозим бўлган муаммолар бор. Қишлоқнинг бир қисми ичимлик суви билан таъминланмаган. Сабабини суриштирсак, «мотор куйган» дейишади. Шу ҳам баҳонами?

Қиш ўтиб бораяпти, аҳолининг оҳига ош пишади. Ахир 2—3 чақирим йўл босиб аёзли кунда сув ташиш осонми? Қувур ётқизиш учун ковлаб қўйилган чуқурлар икки йилдан буён қаровсиз.

1990 йилнинг июль ойида хўжалик раҳбари Н. Нажмиддинов йил охиригача сув келади, деб ваъда берган эди. Қани унинг ижроси?

Ҳашар йўли билан чойхона қурган эдик. Буни ҳам хўжалик раҳбари бўлимга идора қилиб олибди... Инсоф борми?

Мўйдин МАТКАРИМОВ,
халқ депутатлари Поп район кенгаши депутати.

Чодак қишлоқ кенгашида Гулистон номи билан аталувчи қишлоқ аҳли роса 20 йилдан буён автобус қатновини йўлга қўямиз деб югурмаган идоралари, хат йўлламаган ташкилотлари қолмади. «Йўлни кенгайтириш керак, аммо маблағ йўқ» дейишди юқори идорадагилар. Дастлаб одамлар пул йиғдилар, оз эмас, кўп йиғдилар. Йўллар кенгайди ва ниҳоят 1989 йилнинг август ойидан автобус қатнови бошланди. Аммо орадан кўп ўтмай яна йўқолди. Яна идорама-идора юриш авж олди. Эзма талабномалар беришди, аммо натижа чиқмади. Энди «Халқ сўзи»га мурожаат этмоқчимиз, қани, охири нима бўларкин?

Э. АКРОМОВ.
Жами 12 имзо.

Наманган вилояти, Поп ноҳияси.

Ҳарбий олимларнинг мамлакат парламенти аъзоларига

Мурожаатномаси

Кейинги вақтларда мамлакатимизнинг турли минтақаларида жумҳуриятлар армияларини тузиш режалари пайдо бўлди. Хусусан, Б. Н. Ельциннинг шу йил 14 январда журналистлар билан бўлиб ўтган учрашувида берган баёнотида ҳам шу фикр таъкидланади. Кўп йиллардан буён ҳарбий муаммоларни тадқиқ этиш билан шуғулланар эканмиз, биз ана шу режалардан ғоят ташвишланмоқдамиз. Бундай ғояларда илмий далил-исботлар йўқ.

Биз қуйидагиларни айтишни ўзимизнинг фуқаролик бурчимиз деб ҳисоблаймиз. Жаҳон ва Ватанимиз тарихининг бутун тажрибаси, кўпдан-кўп илмий изланишларнинг натижалари ягона давлат доирасида бирбирига ўхшаш қуролли кучларни вужудга келтириш ғояси мутлақо асоссиз ва ниҳоятда хатарли эканидан яққол далолат бериб турибди. Бу хулоса шўро ҳарбий қурилишига ҳам тўла даражада тааллуқлидир.

Бир қанча илмий марказларда ўтказилган миқдорий баҳо беришлар шуни кўрсатмоқдаки, жумҳуриятлар жами қуролли кучларининг жанговар тайёргарлик даражаси ҳозир СССР Қуролли Кучларида мавжуд бўлган жанговарлик қобилиятидан бир неча баравар пастроқ бўлади. Бундай кескин фарқ бир неча сабаблар билан изоҳланади. Булардан айримларини айтиб ўтайлик. Ҳимоя қилиш ягона системасининг йўқлиги туфайли бўлиниб кетган жумҳурият армиялари душманнинг замонавий стратегик операцияси асосини ташкил этувчи эҳтимол тутилган осмондан ва фазодан ҳужумини даф эта олмайди. Чегарадаги ҳар бир жумҳурият мудофаани фақат бир томонлама ташкил этишга қодирдир. Бу эса уруш ҳаракатлари майдонида душманнинг устунлик қилишини олдиндан белгилаб беради.

Таҳлил шуни кўрсатмоқдаки, жумҳуриятларнинг ҳарбий бўлинмалари вужудга келтирилган шароитда жумҳуриятлар ва умуман мамлакат моддий ва молиявий сарф-харажатларнинг ниҳоят даражада кўпайишига дуч келади. Мавжуд маълумотларга кўра, 1990 йилда Арманистонда 1000 кишидан иборат миллий қисм — битта полкини сақлаб туриш 35 миллион сўмга тушган.

Битта мотоўқчи дивизияни тузиш ва унга қарашли ремонт базасини, омборхоналарни, турар-жой-казарма фондини ва ҳоказоларни қуриш учун 7 миллиард сўмдан кўпроқ маблағ сарфлаш талаб этилади. Хусусий армияни вужудга келтириш, табиийки, ҳар қандай қуролли кучларнинг асоси бўлган миллий офицерлар корпусини тайёрлашни тақозо этади. Ҳарбий ўқув юртида битта офицерни тайёрлашнинг ўзи давлатга 50 минг сўмдан кўпроққа тушмоқда. Тегишли штаблар системаси ва бошқарув идоралари бўлган жумҳуриятлар Мудофаа вазирликларининг (қўмиталарининг) муассасаларига сарфланадиган қўшимча маблағларни ҳам бунга қўшиш керак бўлади. Жумҳуриятларнинг қуролли кучлари учун кичикроқ туркумдаги қурол-яроғларни, ҳарбий техникани ва мол-мулкни ишлаб чиқариш, сотиб олиш ва сотиш ҳарбий маҳсулотлар нархининг, эҳтимол, бошқа давлатлардан олинадиган шундай маҳсулотлар нархининг кескин ошишига олиб келади.

Иттифоқ давлати миқёсида жумҳуриятларнинг ҳарбий иқтисодиётини кучайтириш мудофаа корхоналари ўртасида вужудга келган хўжалик алоқаларининг бузилишини, ҳарбий саноатни марказлаштирилган тарзда бошқарув идораларини қисқартиришни, конверсия жараёнларини бошқариб бўлмасликни, стратегик хом ашё ҳудудлар ва идоралар ўртасида талон-торож бўлиб кетишини, кўпгина халқ истеъмол молларини ишлаб чиқариш ҳажмлари анчагина камайишини билдиради.

Иттифоқ ичида жумҳуриятлар армияларининг пайдо бўлиши халқаро беқарорликни ҳам кучайтиради, салбий ташқи сиёсий ҳамда ташқи иқтисодий жараёнлар ва ҳодисаларни келтириб чиқаради, хусусан, мамлакатимизнинг хорижий давлатлар ва фирмалар билан ҳозир амалга оширилаётган иқтисодий ҳамда илмий-техникавий ҳамкорлиги дастурларини бажариш тўхтатиб қўйилади, деб тахмин қилинмоқда. Қуролланиш пойгаси ва халқ хўжалигини ҳарбийлаштириш яна кучаяди.

Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларида мавжуд бўлган миллий қуролли қисмларнинг «қудрати» ва «жипслиги» тўғрисида тарқатилаётган ғоялар аниқ илмий таҳлил ва тарихий тажрибалар асосида бутунлай рад этилмоқда. Миллий-ҳудудий қисмлар асосан хўжалик вазифаларини ҳал этиш ва маҳаллий бандитлар тузилмаларига қарши курашиш учун жалб этилган. Иттифоқнинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлашда жумҳурият армияларининг аҳамияти катта бўлади, деган фикр мамлакатнинг энг янги тарихидаги афсоналардан биридир.

Юқорида айтилган фикрларни эътиборга олиб, биз СССР, иттифоқдош жумҳуриятлар ва маҳаллий шўролар халқ депутатларига мурожаат қиламиз — ҳушёр бўлингиз ва ақл билан иш тутингиз, кўп миллатли давлатимиз учун ниҳоятда хатарли бўлган қарорни сизларга тиқиштиришларига йўл қўймангиз.

РСФСРда хизмат кўрсатган фан ва техника арбоблари, профессорлар, техника фанлари докторлари, авиация генерал-майорлари Д. И. Гладков, Г. С. Кондратенков, В. М. Сидорин.

РСФСРда хизмат кўрсатган фан арбоби, педагогика фанлари доктори, профессор, захирадаги генерал-майор А. В. Барабанщиков.

Хизмат кўрсатган ҳарбий учувчи, икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони, авиация генерал-лейтенанти В. И. Попков; Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, техника фанлари номзоди, авиация генерал-полковниги В. З. Скубилин.

Тарих фанлари докторлари, профессорлар, генерал-майор В. П. Бокарев, полковниклар Е. И. Климчук, А. Е. Кузнецов, В. Г. Маликов, В. П. Семин, Ф. И. Татаринов, доцент Н. Я. Лисухин, тарих фанлари номзоди, катта илмий ходим А. Т. Фесенко.

Фалсафа фанлари докторлари, профессорлар, полковниклар Б. Н. Мальков, Е. С. Ушаков, 1-ранг капитани В. С. Пусько, истеъфодаги 1-ранг капитани В. М. Пузик.

Иқтисод фанлари докторлари, профессорлар, генерал-майор В. Д. Королев, истеъфодаги 1-ранг капитани А. И. Пожаров, иқтисод фанлари номзодлари, доцент, полковник Н. В. Абросимов, захирадаги 1-ранг капитани В. И. Цеме.

Психология фанлари докторлари, профессорлар, генерал-майор С. И. Съедин, полковниклар Л. Ф. Железняк, В. Г. Крисько, истеъфодаги полковниклар Н. И. Луганский, В. Т. Юсов.

Ҳарбий фанлар номзодлари, доцентлар, 1-ранг капитанлари Н. К. Монахов, В. Н. Грицук.

ТАШАББУС ВА ТААССУФ

Жамоа хўжалигимиз аъзолари Бухоро вилоят кенгаши депутатлигига Аму-Бухоро канали қурилиши бирлашмасининг бошлиғи Ғайбулло Диловни сайлаб хўб яхши иш қилишган экан. Бизни кўп йиллардан буён ташвишлантириб келаётган масалаларни ҳал этишда унинг ёрдами катта бўлмоқда. Ҳозиргача вилоят депутатининг ташаббуси билан «Кучкало» ариғига бетон нов ётқизилди. Бунинг эвазига хўжалигимизнинг пахтачилик бригадаларида сув таъминоти изга тушди. Исрофгарчиликнинг олди олинди. Энг муҳими, бундан буён ариқни тозалаш учун ортиқча куч сарфлашга эҳтиёж қолмади.

Яна бир гап: кўп йиллардан буён қишлоғимизда янги мактаб биносига катта зарурат сезиларди. Болаларимиз замонавий, шинам синфхоналарда ўқишларини истардик. Ғайбулло Диловнинг аралашуви билан шу ўқув йилининг бошланишида 640 ўринли янги мактаб биноси фойдаланишга топширилди. Бундан ташқари хўжалик ҳудудидаги юзлаб хонадонларга «зангори олов» кириб борди. Ерларни текислаш, сув йўлларини таъмирлаш ишларига эътибор кучайди. Бошқача айтганда, сайловчилар томонидан берилган наказларнинг биронтаси ҳам куйинчак депутатнинг эътиборидан четда қолмади.

Биз авваллари ҳам Советларнинг қуйи ва юқори бўғинларига депутатлар сайлаганмиз. Аммо уларнинг бирови ҳам ҳозирги депутатимиз сингари ташаббус кўрсатиб ишлашмаган. Бирор фойдали юмуш билан шуғулланишмаган. Шу боисдан ҳам ечимини кутаётган қатор муаммолар тўпланиб қолганди. Уларни депутатимиз Ғайбулло Диловнинг ёрдами билан ҳал этаяпмиз. Қани энди бошқалар ҳам унга ўхшаб эл дарди, ташвиши билан яшаса, унинг мушкулини енгиллаштиришга хизмат қилишса.

А. АСЛОНОВ,
Пешку район, «Ўзбекистон» жамоа хўжалигининг бош гидротехниги.

Ҳ. РАЖАБОВ,
хўжалик аъзоси.
(жами 7 имзо).

* * *

Фарғона район Аввал қишлоғида яшовчи ҳамқишлоқларим ўтган йил мени қишлоқ кенгашига депутат этиб сайлашди. Бу юксак ишонч зиммамга катта масъулият юклади. Сайловчиларнинг кўнглида йиғилиб қолган гапларини тинглаб, уларга ёрдам беришга, наказларни бажаришга киришдим. Дастлабки наказлар майда-чуйда ишлардан иборат эди. Уларни уддалаб сайловчиларнинг қалбига йўл топганимдан сўнг бошқаларнинг менга бўлган ҳурмати ортди. Бир куни қишлоқнинг О. Сиддиқов кўчасидаги янги уйларга кўчиб ўтган ёш оилалар чойхона қуришда ёрдам беришимни сўраб мурожаат этишди. Ўйлаб қарасам «Фарғона» давлат хўжалигининг биз яшаётган «Куйбишев» бўлимида одамларнинг бошини қовуштириб, маданий ҳордиқ чиқаришга ёрдам берадиган бирорта ҳам жой йўқ экан. Сайловчиларнинг талабига мувофиқ Аввал қишлоқ кенгаши раиси Тўланбой Ҳакимовнинг ҳузурида бўлдим. Кўпни кўрган қишлоқ ҳокими бу масалани «Фарғона» давлат хўжалиги директори Комилжон Бойтўраев ҳал этишини айтди. Директорнинг ҳузурида О. Сиддиқов кўчасининг иккинчи томонидаги 15 хўжаликка иморат солиш учун берилган ернинг лойиҳа-смета ҳужжатлари ўрганиб чиқилгандан сўнг чойхона қурилишига жой ажратилади, деган гапни эшитдим. Мана орадан бир ойдан ортиқ вақт ўтди, ҳеч қандай натижа йўқ. Мени бир савол таажжублантиради. Одамлар ерли, элли бўлаётган бир пайтда уларнинг талаб ва истаклари билан ҳисоблашмаслик мумкинмикан? Халқнинг эҳтиёжини қондиролмайдиган лойиҳа яратишдан ким манфаат кўраркин? Меъморларми? Наҳотки турғунлик йилларининг хатолари ҳали ҳам уларнинг кўзини очмаган бўлса. Қишлоқларимизнинг замон талабидан орқада қолиб кетгани, маданияти юксалмаётгани шу туфайли эмасмикан!

Сайловчиларимнинг олдида хижолатли бўлиб қолдим. Улар чойхонани қуришга кетадиган маблағни ўз ёнларидан сарфлашга рози бўлишганди. Бино қурилишини ҳашар йўли билан олиб боришга келишиб қўйган эдик. Аммо маҳалланинг тўй-ҳашамларини, яхши ёмон кунларини ўтказишда асқотадиган бундай мўътабар даргоҳ учун жой ажратиш масаласи ҳал этилмаётганлиги ишнинг белига тепмоқда. Нега қишлоқ кенгаши менга бу масалада ёрдам бермайди?

Т. ОРИПОВ,
Фарғона район Аввал қишлоқ кенгаши депутати.

Тошкентдаги Ленин орденли «Юлдуз» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси жумҳурият енгил саноат корхоналари ўртасида муайян мавқега эга. Бу ерда меҳнат қилаётган қарийб 4 минг нафар кишининг 95 фоизини хотин-қизлар, 50 фоизидан зиёдини эса ёшлар ташкил этишади. Уларнинг беназир қўлларидан чиққан эркаклар ва аёллар костюмларига талаб айниқса бозор иқтисодиёти бўсағасида тобора ортмоқда. Афсуски, зарур газламалар танқислиги оқибатида корхона тўла қувват билан ишлай олмаяпти. Вужудга келган аҳволни яхшилашнинг мақбул йўли борми! Енгил саноат вазирлиги 1991—1992 йилларда бирлашмага валюта ҳисобида 2,5 миллион сўм ўтказишга ваъда берган. Ишчи-хизматчилар ҳозирча ана шу маблағга умид кўзи билан қарамоқдалар.

СУРАТДА: пешқадам тикувчи Наргиза Каримова.

Л. КАЛЕНСКАЯ олган сурат.

Бошни фидо айла ато қошиға,
Жисмни қил садқа ано бошиға.
Тун-кунингга айлагали нурпош,
Бирисин ой англа, бирисин
қуёш.

Алишер НАВОИЙ.

ДАВЛАТ ҚУШИ

ДУНЁ КЎРГАН ОДАМНИНГ ДУНЁВИЙ ГАПЛАРИ

Раҳимберди ота саксондан ошган. Қалби эътиқод нуридан мунаввар бўлгани учун руҳан ва жисман тетик. У фарзандлар, чуғурчиқ набиралар қувончидан баҳраманд, тилида шукрона. Лекин шаҳарга кўчиб кетган мансабдор ўғли ҳақида гап очилганида, қошини чимириб, истиҳолага борди:

— Унга қийин. Маҳкаманинг ташвишлари бошидан ошиб ётибди. Ойлаб дийдор кўришмаймиз...

Қаранг-а, ота ўғлини аяяпти. Гинахонликка тили бормайди. Дийдорга ташна. Нима қила оларди — чидайди.

«Ишчан» ўғлининг аҳволига ачиндим. Отадан кўнгил сўрашга вақти қолмаса-я! Хизмат вазифаларини бажаришга ёхуд дам олишга сарф бўлган вақтнинг озгина қисмини азиз падар зиёратига ажратса, инсоний бурчини адо этган бўларди-ку. Ота-онанинг, ёр-биродарларнинг қадр-қимматига етмаган кимсадан инсонпарвар раҳбар чиқармикин?

Яшириб нима қилай, дилимда шу шубҳа ўрнашиб қолди. Одамийликдан мансаб-мартабани юқори қўювчи калондимоғлар эл ишончига лойиқ эмас, инсон тақдирини уларга ишониб бўлмайди.

Афсус, минг афсус! Дунёнинг ишлари, тирикчилик ташвишлари шундай кўпайиб кетдики, одамгарчиликни ўрнига қўйишга вақт топа олмаймиз. Лекин, қанча елиб-югурмайлик, ризқимиз ошиб-тошаётгани йўқ. Топган-тутганимизнинг баракати кам. Тавба, нега бундай экан? Ҳалол билан ҳаром-ҳариш аралашганиданми? Инсоф, қаноат ўрнини баднафслик, очкўзлик, диёнат ўрнини хиёнат эгаллаганн учунми?

Балки шундайдир. Тўғрисини айтган яхши: фикри-зикримизда пул ва бозор. Қадрни эмас, қоринни кўпроқ ўйлаймиз. Аслини олганда бунисн ҳам, униси ҳам керак. Биз эса бирёқлама кетаяпмиз. Қавм-қариндошлар ётга айланганлиги, кўнгиллар торайиб, унда меҳр-муҳаббатга ўрин қолмаганлиги ҳақида ўйласак, юрак ларзага келади. Охир замоннинг аломати бу! Муқаддас китобларда шундай ёзилган.

Ота-она олдидаги бурчини унутган ёшлар учар ликопчада бошқа сайёрадан тушмаганликларини ҳамма билади. Улар шу заминда ўсиб, вояга етганлар. Аввал қизил бўйинбоғ, кейинроқ эса кўкракларига комсомоллик тамғасини таққан йигитлар. Улар билан ёнма-ён ишлаб, бирга юрамиз. Отасини хўрлаганлигини, бағритошлиги ва дилозорлигини билсак ҳам, бунинг бизга дахли йўқдай, парво қилмаймиз. Буйрак тошини даф этиш иложи топилган, аммо тошюраклик дардини даволаш муаммоси олдида ҳамма ожиз.

Бу иллат одамларимизга кимдан юқди? Ахлоқий поклик, инсонийлик ҳаёт дастури бўлган элга беҳаёлик, оқибатсизлик қаёқдан кириб келди? Отани падари бузруквор, онани волидаи мухтарама дея эъзозлаган, бирини қуёшга, бирини ойга қиёслаган, кексаларини бошига кўтарган табаррук диёрда наҳотки шу гўзал анъаналардан юз ўгирсак? Йўқ! Бизни тарих, аждодлар руҳи кечирмагай!

Ҳеч бир халққа, ҳеч кимга таъна қилмаган, бошқаларни камситмаган ҳолда, ҳақиқатни тан олмоқ жоиз. Ҳар бир элнинг ўзига хос яхши анъаналари бўлганидек, ўзбек халқининг қадимий бир анъанасини фахр ила тилга олсак арзийди. Бу — кексаларга самимий ҳурмат, таъзим-таъвозедир. Лекин, биз ота-боболаримиз анъанасига муносиб ворислар бўла олмадик. Ушбу удумни кимдир биздан тортиб олди десак, адолатдан эмас. Қадриятлар поймол қилинган, миллий анъаналар қатағон этилган даврнинг асоратидан қутула олмаяпмиз. Оврупога, Ғарбга, бирон миллатга тақлид ҳақида гап борса, эзгуликка хизмат қиладиган мақбул нарсаларгина ибратга лойиқ бўлишини эсда тутмоқ лозим. Кексаларга ҳурматсизлик, ота-онани қартайганда ёлғиз ташлаб кетиш эса инсонийликка мутлақ зид одат, маданиятсизлик белгисидир.

Дунё фоний эканлиги, улар мангу эмаслиги аён. Инсон узоқ умр кўришни, дунёда яхши ном қолдиришни орзу қилади. Аммо узоқ яшаш бахтига ҳамма ҳам муяссар бўлавермайди. Хўш, кексалик ҳақиқатан ҳам бахтми? Табиат ато қилган бу илоҳий инъом инсонни элда азиз қилибгина қолмай, унинг зиммасига салмоқли масъулият юклаши қонуний ҳол. Бу залворли юкни елкада тортмоқ осон эмас.

Кези келганда, кексаларнинг жамиятдаги ўрни, ҳақ-ҳуқуқлари, бурчлари қай даражада рўёбга чиқаётганлигига бир назар ташлайлик.

— Пенсионерлар ҳақида ҳар тарафлама ғамхўрлик қилаяпмиз. Нафақалар миқдори ошди, имконият даражасида моддий ёрдам йўлга қўйилган. Кексалар жамоат ишларида иштирок қилишмоқда. Халқ депутатлари орасида уларнинг вакиллари бор.

Турғунлик даврида суяги қотган бир раҳбар бу сўзларни айтганида, оғзидан бол томгандай туюлди. «Кексаларга шон-шарафлар бўлсин!» дейишга сал қолди. Биз эса қарсак чалишдан ўзимизни зўрға тийдик. Чунки у масаланинг расмий жиҳатига тўхталди, холос. Кексалар дилида эса дард-алам ва армонлар тўлиб ётибди. Юрт бошига тушган кулфатлар, табиатга бешафқатликнинг ҳалокатли оқибатлари, жамиятда илдиз отган иллатлар кексаларни эзмоқда. Нокобил фарзандлар дастидан умри ҳасратда ўтаётган оталар, бузилган оилалару, тирик етимлар қисматидан бағри кабоб бўлган оналар озми!

Маҳаллада, жамоада оқсоқолларнинг ваъз-насиҳатлари, шахсий ибратлари ёшлар тарбиясида катта аҳамиятга молик. Мактаб клубида, чойхонада, масжидда обрў-эътиборли, имони бутун қариялар инсонийлик дарсидан сабоқ беришларини истардик. Ҳамсахонлик, бедилхонлик оқшомлари, ривоятлар, ҳикмат дурдоналари жамланган китоблар мутолааси илгари таомилга кирган эди. Салла ўрнига калла кетган йиллар касридан жамоа бўлиб китобхонлик қилишга чек қўйилди. Бу анъананинг тикланишига маърифатли отахонларимиз бош-қош бўладилар, деган умиддамиз.

Бир оғиз бежо сўз дил шишасини синдириши мумкин. Бас шундай экан, турли маҳкамалардаги амалпараст тўраларнинг қабулхоналарида навбат кутаётган, ҳаққоний талаблари қондирилмаганидан озор чекаётган, собес, БТЭК каби идораларга, савдо, маиший хизмат мутасаддилари қабулхоналарига қатнаб сарсон бўлаётган қарияларнинг аҳволига ачинмай бўладими, ахир?!

Кексаларнинг ҳаётий муаммолари ҳақида кўп гапирдик, энди уларни ҳал қилиш қолди. Ёшларнинг одобсизлиги хусусидаги шикоятларни эшитишдан қулоқлар чарчади. Салбий ҳодисалар учун даврни айблаш асосли бўлса ҳам, бу билан мақсад рўёбга чиқмайди. Бўлар иш бўлган, энди йўл битта: оилада, мактабда, маҳаллада — ҳамма ерда одоб таълими билан доимий шуғулланишимиз лозим.

«Ота рози — худо рози» деган ҳикматнинг мағзини чақиб падар дуосини олган фарзанд кам бўлмайди. Отани ранжитганнинг косаси ҳеч қачон оқармаган. Токи ота ҳаёт экан, катта оила бўлинмаган, ака-укалар бола-чақали бўлганларидан кейин ҳам биргаликда аҳил яшаган замонларни қўмсаш бефойда. Эндиликда ота ўғилларини, қайнона эса келинларини тўйдан сўнг узоқ тутиб тура олмайди. Лекин оила мустақиллиги ҳеч кимни фарзандлик бурчини бажаришдан озод қилмайди.

Ота билан мол-мулк талашган, онаизорни таҳқирлаган бетавфиқлар ҳам учраб туради. Виждон тоқат қила олмайдиган даҳшат бу! Самовий ва ердаги турли офатлар, зилзилаю ой-кун тутилиши шундайларнинг касофатидан эмасмикан?

Эшитишимча, қадимда ўзбекий бир удум бўлган экан: ота даргоҳидан мардуд қилинган оқпадар, она қадрини ерга урган бадбахт тўй-маъракага таклиф қилинмаган, у билан ҳеч ким ҳамтовоқ бўлмаган. Бу одат тикланганни маъқул, токи бундайлар тавба-тазарру қилиб, одам қаторига қўшилсинлар.

Дунё иши ҳисоб-китобли. Экканингни ўрасан. Отангга қилганинг бир куни болангдан қайтади. Шу ўринда юртимиз оқсоқоли, раҳматлик Искандар оға Дўсов сўзлаб берган ҳикоят эсимга тушди. У қишлоқни айланиб юрганида, бир хонадондаги жанжал устидан чиқади. Жаҳли ошган йигит бели букчайган чолни дашном билан силтаб-юлқиб, ҳовли ёнидаги хандаққа итариб ташлайди. Буни кўрган Искандар оға зўравоннинг ёқасидан маҳкам тутиб, уни тергай бошлайди. Шунда жабрдийда чол: «Қўй, раис, ўғлимда айб йўқ. Ёшликда отамнинг ёқасини тутганим, худди шу чуқурга қулатганим ёдимда. Гуноҳим учун жазо эллик йилда қайтди», деган экан.

Қиссадан ҳиссани ўзингиз чиқараверинг.

Бу дунёда ҳамма меҳмон. Қарияларнинг нуроний сиймолари борки, бу қутлуғ уй чароғон, саодатга, бараката ошиён. Донишманд айтганидек, давлат қуши оталар бошидадир. Ҳумо қўнган азиз бошларни силамоқ, киприкларига гард қўндирмаслик биз учун фарз ва қарз. Ўзлигини таниган, аждодларини, қарияларини муносиб эъзозлаган, тарихини, анъаналарини асрай олган эл мангуликка дахлдор эл бўла олади.

Фозил ЗОҲИД

ДЕҲҚОНЛАР ЎҚИШМОҚДА

Хўжаобод районининг «Ленинград» жамоа хўжалигидаги иқтисодий ўқув ташкилотчилари амалиётга яқинроқ бўлишини ўз олдиларига мақсад қилиб қўйдилар. Шу туфайли дастлабки машғулотлар шу хўжаликнинг ижарачиси Шермуҳаммад Даминовнинг чиқишлари билан бошланди.

Буннинг учун айни шу одамни танлашгани бежиз эмас. Баҳорда Ш. Даминов ўз оиласи билан хўжаликдан 27 гектар ерни ижарага олиб, бу жойларга чигит экди. Шартномага кўра ижарачи ҳар гектар ердан 28,5 центнер пахта олиши керак эди. Амалда эса ҳосилдорлик 35 центнерга етди. Оиланинг умумий даромади 70 минг сўмни ташкил қилди.

Пахтакор бу муваффақиятга қандай эришгани, деҳқончиликнинг қандай сирларидан фойдалангани тўғрисида ўз юртдошларига гапириб берди.

Иқтисодий ўқув курслари тингловчиларига жамоа хўжалигининг ва район деҳқончилик-саноат уюшмасининг мутахассислари, вилоят олий ўқув юртларининг деҳқончилик соҳаси олимлари сабоқ беришади.

ТАНДИРДАН УЗИБ, ПЕШТАХТАГА

Гулистон нон заводи ҳузурида «Иссиқ нон» дўкони очилди. Бу — шаҳар учун тамомила янгича ишлаб чиқариш ва савдо корхонасидир. Дўкон ҳузуридаги новвойхона чет элда тайёрланган ускуналар билан жиҳозланган. Бу ерда ёпилаётган 40 хил нонни тайёрлаш технологияси ҳам бутунлай ўзгарди. Булар орасида жумҳуриятда ҳозиргача ўзидаёқ ном чиқарган «Француз» батони, турли булочкалар, бошқа мазали нонлар бор.

Бу новвойхона учун жой тайёрлашда эски бинолардан фойдаланилди. Реконструкция ва машина-ускуналарни ўрнатиш ишларини завод ходимларининг ўзлари бажардилар. Фақат савдо залини жиҳозлашгина профессионал қурувчиларга ва рассомларга топширилди.

Энди бешта корхона гулистонликларга нонни тандирдан узилиши биланоқ сотмоқда.

(ЎзТАГ).

МУШТАРИЙ ТАКЛИФИ

Қадимги номи берилса

Чияли — Чироқчи районидаги энг катта мавзелардан бири, унда 30 мингдан ортиқ аҳоли истиқомат қилади. Айтишларича, бир замонлар дастлаб бу ерларга Чиялибой исмли сахий, меҳнатсевар одам келиб чорвачиликни бошлабди. Бойнинг уруғ-аймоғи кўпайгандан кўпайиб, қишлоқлар вужудга келган экан. Чиялибойнинг қабри Уймовут қишлоғи ҳудудидаги Ҳазрати Наймансарой ота қабристонининг энг баланд тепалигига қўйилиб, одамлар сиғинадиган муқаддас қадамжога айланган. Мавзе унинг номи билан «Чияли» деб атала бошланган.

Ҳозирги кунда унинг ҳудудида ўндан зиёд қишлоқлар жойлашган. 20—30-йилларда бу ерда Молотов номли, Тельман номли, «Қизил аскар» каби кўплаб хўжаликлар ташкил топган. Кейинчалик улар Охунбобоев номли давлат хўжалигига бирлаштирилган. Лекин одамлар бу мавзеин ҳамон «Чияли» деб аташади. Чунки бу ном халқ қалбига сингиб кетган-да! Чиялидан чиққан полвонлар, чавандозлар, бахшилар унинг довруғини атрофга ёйганлар. Чиялини машҳур қилган яна бир нарса унинг бозоридир. «Чияли бозорида анқонинг уруғи ҳам топилади», — деган нақл юради. Шунинг учун ҳам Чияли бозорига Тожикистон, Самарқанд, Сурхондарё, Тошкент, Бухоро томонлардан одамлар келишади, савдо-сотиқ қилишади.

Менинг амалий таклифим шундай: ҳозирги кунда кўплаб жойларнинг асл номи қайтарилмоқда. Бу мавзега ҳам Чияли номини расмий жиҳатдан беришимиз керак. Чунки Охунбобоев номи унга сунъий равишда ёпиштириб қўйилганга ўхшайди. Қолаверса, биргина Чироқчи районининг ўзида Охунбобоев номли давлат хўжалигидан ташқари Охунбобоев номли жамоа хўжалиги ҳам мавжудки, бу ҳол одамлар орасида чалкашликларга сабаб бўлмоқда.

Ғафур ЭШМУРОД.

Қашқадарё вилояти, Чироқчи райони.

АДОЛАТСИЗЛИК БАРТАРАФ ЭТИЛДИ

Жумҳуриятнинг кўпгина хўжаликларида ремонтчилар ҳануз «алоҳида имтиёзлар»га эга — уларга қишлоқдаги бошқа меҳнаткашларга нисбатан анча кам ҳақ тўланади.

Жиззах вилоятидаги «Ленин йўли» давлат хўжалиги меҳнат жамоасининг кенгаши бу адолатсизликни бартараф этишга қарор қилди. Энди ремонтчилар меҳнати учун деҳқонларга тўланганидек ҳақ тўланади. Давлат хўжалиги устахоналарида 40 киши ишлайди. Ишнинг зарарлилиги учун, турли касбларда ишлай олиши ва малакасига қараб бериладиган қўшимча ҳақларин ҳисобга олганда энди уларнинг маоши ойига 390 сўмдан 430 сўмгача етади. Йил якунларига кўра эса уларнинг ҳар бири ўз йиллик иш ҳақининг 40 фоизи миқдорида мукофот ҳам олади. Ремонт хизмати ходимлари ҳам энди деҳқонлар фойдаланадиган ҳуқуқлар ва имтиёзларга эга бўлишади.

Меҳнат жамоаси кенгашининг фикрича, моддий манфаатдорликнинг ошганлиги дастгоҳлар ва машина-ускуналардан самаралироқ фойдаланишга, устахоналар бир маромда ишлашини таъминлашга ва албатта, ремонт ишлари сифатини яхшилашга ёрдам беради.

(ЎзТАГ).

Ютуқларимиз режалаштириб қўйилган

Демоқда «Урал» — «Технезис-Инфо» Совет — Британия қўшма корхонаси Тошкент филиалининг директори В. Пак. Бу шунчаки гаплар эмас: атиги ярим йил ичида бажарилган ишлар ҳажми миллионлаб сўм билан ҳисобланади.

— Виталий Моисеевич, ўз имкониятларингизга ортиқча баҳо бериб юбормаяпсизми!

— Ишончимиз аниқ иқтисодий ҳисоб-китоблар ва ходимларининг юксак маҳорати билан мустаҳкамланади. Айтмоқчи, ходимларни жуда талабчанлик билан саралаб олганмиз, электроника соҳасида яхши билимга эга бўлган кишиларнигина эмас, «ижодкорлик руҳи» ҳам бўлган кишиларни танлаганмиз.

Дастлаб филиал ташкил этилган пайтда фаолиятимизнинг қандай ривожланишини тасаввур этиш қийин эди, албатта. Лекин биз бир нарсани — «Урал» қўшма корхонасининг (унинг бош корхонаси Свердловск шаҳрида жойлашган) маҳсулоти — компьютер системалари ва программалаштириш воситалари ҳар қандай даражада рақобат қила олишини билардик, бу эса бизга муайян умид бағишлади. Ҳозир эса қўшма корхонамиз йиллик обороти ўнлаб миллион сўм билан ўлчанади, у программа-техника комплексларини кўплаб етказиб бермоқда. Мамлакатимизнинг ўзида «Урал»нинг 40 дан ортиқ катта ва кичик филиали бор.

— «Технезис-Инфо»нинг жумҳурият иқтисодиётига қўшаётган ҳиссаси қандай!

— Мамлакатдаги иқтисодий номутаносиблик, ишончли шерик ҳисобланган корхоналар билан қатъий шартномаларнинг йўқлиги саноат корхоналарининг ишига ҳалокатли таъсир қилмоқда. Эртанги кунга ишонмаслик раҳбарларни кўпроқ бевосита маҳсулот айирбош қилиш тўғрисида ўйлашга мажбур қилмоқда, ишлаб чиқаришни компьютерлаштириш тўғрисида ўйлашга уларнинг вақтлари ҳам бўлмаяпти. Уларни тушуниш мумкин. Лекин истиқболини кўзламай яшаб бўлмайди. Яширишнинг ҳожати йўқ, биз илғор технологияларни жорий этишда кўп йиллар орқада қолиб кетдик. Нима, келгусида ҳам қолоқлигимизча қолаверамизми?

Аммо биз харидорлар йўқлигидан шикоят қилмасак ҳам бўлади. Масалан, яқинда Тошкент темир йўл транспорт муҳандислари илмгоҳини компьютер техника билан жиҳозладик. Жумҳуриятимиздаги саноат ва қишлоқ хўжалик корхоналаридан яна бир қанча буюртмалар олганмиз, мамлакатнинг бошқа минтақаларидан ҳам таклифлар келган. Олмаота қандолат фабрикаси деярли барча бўлинмаларини ўз ичига оладиган автоматлаштирилган бошқарув системаси комплексини яратиш юзасидан техникавий топшириқларини ишлаб чиқишни таклиф қилди. Бунинг афзалликлари равшан. Илгари бошқарув соҳасида 200 дан ортиқ киши ишлаган бўлса, энди атиги 50 киши қолади. Қолган барча ишларни компьютер ўз зиммасига олади.

Программа-техника комплексларини ишлаб чиқиш, жорий этиш ва кафолати билан созлаш ишимизнинг асосий йўналиши бўлса ҳам, биз фақат шу ишлар билан чекланиб қолмаяпмиз. Бундан ташқари турдош филиалларнинг электрон маҳсулотларини сотиш билан шуғулланамиз, уларга эса талаб катта. Плотерлар, ксероксклар, стол устига жойлашадиган босмахона, лазерли принтерлар — таклиф этилаётган молларнинг тўла бўлмаган рўйхати ана шулардир. Жумҳуриятда соғлиқни сақлашни ривожлантиришга ҳам ўз ҳиссамизни қўшяпмиз. Чунончи, ҳозирдаёқ биз «Крдк» деб аталган ихчам ва ишончли диагностика комплексларини тавсия эта оламиз, улар шахсий компьютерлар билан жиҳозланган бўлиб, одамларнинг сиҳат-саломатлиги қандайлигини тез ва оммавий назорат қилишга имкон беради.

— Бозор муносабатларидан чўчимайсизми!

— Бироз чўчиб турибмиз, нима бўлишини олдиндан билиш қийин. Шунга қарамай, келажакка ишончимиз зўр. Тобора кўпроқ идоралар ва ташкилотлар «Технезис-Инфо» хизматидан фойдаланмоқда. Ҳолбуки, рақобатчиларимиз жуда кўп. Программа-техника комплексларини ҳақи тўлангандан сўнг 24 соат ичида етказиб берамиз. Комплексни ўрнатиш, созлаш, ишга тушириш ҳамда бир йил давомида кафолатли ремонт ишлари ҳақи ҳам шунга киради. Буюртмачининг истагига мувофиқ программа комплексларига техникавий хизмат кўрсатамиз, зарур программаларни ўзимиз ишлаб чиқамиз. Техника хусусида ҳозирча бирорта эътироз олганимиз йўқ. Бу — энг муҳими. Харидорларга бизнинг тез, ишончли, кафолатли ишлашимиз ёқади. Бозор ҳам айни шу талабларни қўяди. Бинобарин, биз бозор муносабатларига ўтишга тайёрмиз, деб ўйлайман.

М. КИМ,
ЎзТАГ мухбири.

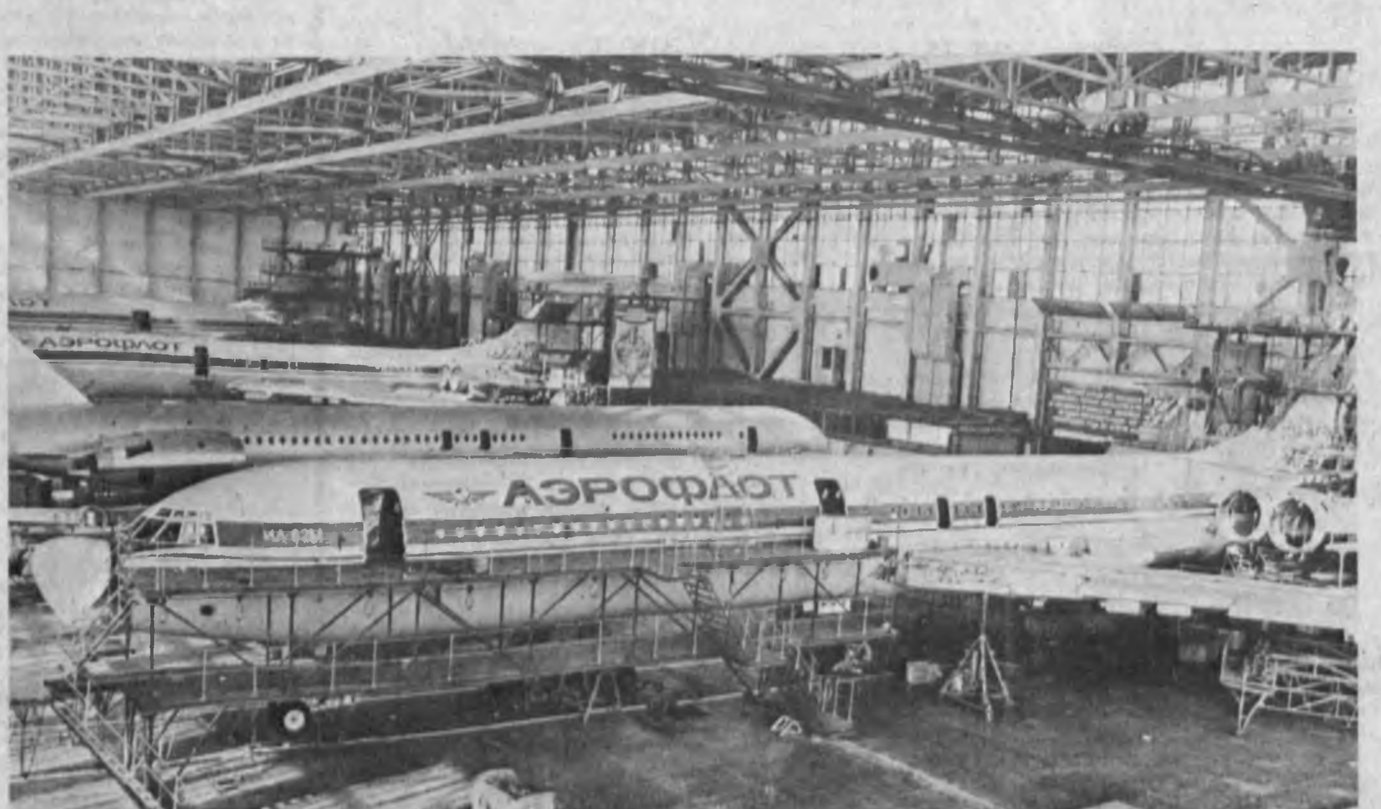

Тошкент авиасозлаш заводида биринчи марта ИЛ-86 тайёрасига техник хизмат кўрсатиш йўлга қўйилди. Жамоа меҳнатидан ҳозир нафақат совет авиакорхоналари, балки кўплаб хорижий авиакомпаниялар ҳам фойдаланишаяпти. Бироқ эҳтиёт қисмларининг етишмаслиги ҳамон муаммолигича қолаётир. Мутахассисларнинг фикрича, боши берк кўчадан чиқишнинг ягона йўли бор: у ҳам бўлса — ўзаро манфаатли асосда шартнома тузишни жадаллаштириш керак.

СУРАТДА: тайёраларни созлаш цехида.

А. ГОРОКРИК олган сурат. (ЎзТАГ).

Инсон қўли гул

ДАШТ ЭДИ, ДАСТУРХОН БЎЛДИ

Биз қаламга олаётган давлат хўжалигининг номи мамлакатимиз мағрибидаги кўпгина шаҳарларга. Узоқ Шарқ ва қишин-ёзин қаҳратон совуқ ҳукм сурадиган шимол ўлкаларигача етиб борган. Ҳар йили неча юзлаб тонна таъми тилни ёрадиган узумлар Москва ва Ленинград, Красноярск, Магадан, Ёқутистон, Петропавловск ва Камчатка фуқароларининг дастурхонини безамоқда, улар саломатлиги учун энг зарур ҳаётий қувват сифатида умрларини узайтирмоқда.

Қувончлиси шундаки, хўжалик меҳнат аҳли ҳар йили белгиланган режани муваффақиятли адо этмоқда. Фарғона водийсида об-ҳаво узумчилик учун анча мураккаб келгани, ҳароратнинг август бошларида кескин ўзгариши оқибатида кўп жойларда ҳосил бой берилганига қарамасдан бултур ҳам ваъда муваффақиятли адо этилди. Кўзда тутилган 3.500 ўрнига 3.700 тонна узум тайёрланди. Шундан 1.500 тоннаси Иттифоқ жамғармасига жўнатилди. Хуллас, Наманган вилоятининг баҳаво Нов даштида хўжаликлар ташкил этилаётгани айни муддао бўлди.

— Жамиятимизнинг барча жабҳасида қайта қуриш ишлаб чиқаришни ривожлантиришга, меҳнаткашлар аҳволини яхшилашга ижобий таъсир кўрсатмоқда, — дейди узоқ йиллар бош агроном вазифасида ишлаган, 1990 йил бошида совхоз директорлигига сайланган Абдуҳаким Худойназаров. — Сал бўлса-да, мустақиллик нашидасини ҳис қила бошладик, самарали иш усулларини жорий этиш имкониятларига эга бўлмоқдамиз. Масалан, токчилик тўласинча оила пудратига ўтказилган. Бу эса одамларда жонкуярлик, масъулият ҳиссини оширди.

Директор мамнуният билан таъкидлаганидек, мустақиллик мевалари ҳар қадамда кўзга ташланади. Илгари юқоридан белгиланган қатъий нарх хўжалик учун қонун саналарди. Ҳозир аҳвол ўзгарди. Келишилган нархлар асосида иш олиб борилмоқда. Чунончи, бир йил аввал ҳар килограмм узум учун 17 тийиндан 30 тийингача ҳақ тўланган бўлса, 1990 йилдан хўжалик тайёрлов ташкилотлари билан ҳосилдаги қанд моддасига қараб ҳақ тўлаш юзасидан шартнома тузди. Шунга кўра ҳар килограмм узум 35 тийиндан 43 тийингача сотилади.

Маҳсулотни эркин нархларда сотишга рухсат этилганлиги боғбонларга қўл келмоқда: Шу йўл билан вилоят ва район марказларида совхозга қарашли дўконлар очилди. Бу эса эртапишар узумлар нест-нобуд бўлишининг олдини олди, муҳими — талай миқдорда қўшимча пул даромади келтирди.

Мустақиллик самараларидан бири шуки, марказий шаҳарларга мевани сув текин нархларда жўнатиш усулига чек қўйилди. Энди хўжалик маҳсулот сотиш учун музокара бошлар экан, биринчи навбатда нархни, иккинчи томондан эса манфаатдорлик жиҳатларини назарда тутади. 1990 йилдан эътиборан юкланадиган узумнинг ҳар килоси бир сўмдан бўлди, шунингдек келишувга мувофиқ иккинчи томон хом ашё, саноат ва қурилиш материаллари жўнатади. Бу шартлар амалда исботини топмоқда. Хўжаликка қурилиш материаллари кела бошлади.

Хўжалик истиқболи порлоқ. Яқин икки-уч йил ичида мева бераётган 353 гектар токзор ёнига тағин 87 гектар қўшилади. Умуман, токзорларни 450 гектарга етказиш режалаштирилган. Шунда йилига 5 минг тонна узум етиштириш имконияти туғилади. 125 гектар майдонда данакли мева боғи яратишга киришилди.

Косонсой районидаги «Шарқ юлдузи» давлат хўжалигида ҳамма ишлар рисоладагидек бораяпти, дейиш қийин. Ишлаб чиқаришни ривожлантириш, аҳолининг турмуш даражасини кўтариш йўлида муаммолар кўп.

— Чуқур ўйланмасдан қабул қилинган қарорлар жабрини ҳозиргача тортиб келаяпмиз, — дейди директор А. Худойназаров куюниб. — Ичкиликбозлик ва алкоголизмга қарши курашни кучайтириш сиёсати 125 гектар серҳосил токзоримизнинг бошига етди. Бу эса шу давр ичида тахминан 10 минг тонна узумни йўқотишимизга олиб келди. Энг ёмони — совхозимиздаги виночилик заводи қурилиши тўхтатиб қўйилди, минг машаққатлар билан келтирилган машина ва механизмлар ҳар ёққа ташиб кетилди. Ҳолбуки, лойиҳага салгина ўзгартириш киритиш йўли билан уни узум шарбати ишлаб чиқаришга мослаштириш мумкин эди. Бу борадаги таклифларимизни ҳеч ким инобатга олмади. Орадан йиллар ўтгач, ақл кирди ва эндигина шу ишга қўл урила бошланди. Аммо иш жуда суст кетаяпти, биз эса маҳсулотни 50—60 километр олисдаги тайёрлаш корхоналарига ташиб боришга мажбур бўлмоқдамиз. Ахир, йўл оворагарчиликлари, ҳар томчиси анқонинг уруғига айланаётган ёқилғи мушкулликлари...

Биз совхоз маркази — Новобод посёлкаси ва бўлимларни айланиб кўриш жараёнида йўл ёқасига қаторлаштириб қўйилган челакларга, темир ва пластмасса идишларга кўзимиз тушди. Маълум бўлишича, хўжалик ташкил этилганига 11 йил бўлганига қарамай, ҳалигача ичимли сув муаммоси ҳал этилмабди. Айтишларича, раҳбарларнинг шу масалада учрамаган, мурожаат қилмаган идораю ташкилотлари қолмаган. Аслида бу муаммо осмондаги ойни узиб тушиш даражасида мураккаб эмас. Уч чақирим наридаги Қайтмас қишлоғидан қувурлар орқали сув келтириш мумкин. Совхоз янги тузилаётган маҳалидаёқ шундай лойиҳалаштирилган, лекин ният қоғозда қолиб кетди. Сабаби битта: қувурлар йўқ. Бу ишни ўз зиммасига олган «Наманганирстрой» трестининг вилоятдаги механизациялаштирилган кўчма колонаси раҳбарлари қуруқ ваъда беришдан нарига ўтишмаяпти. Уларнинг баҳонаси — Навоий шаҳрида тайёрланаётган темир қувурларни ташиб келтиришга вагон ажратилмаяпти. Бу түғридаги илтимосномаю сўровлар инобатга ўтмаяпти.

Энг ачинарлиси — қурувчилар ваъдасига ишониб 80-йиллар бошидаёқ тикланган ҳаммом нурай бошлади. Ичимли сув аранг топилаётган бир маҳалда ҳаммомга йўл бўлсин!

О. ЖУМАНАЗАРОВ.

Ўзбекистон ССР Прокуратураси ва жумҳурият Олий суди раҳбарлари эътиборига

ЭҲСОН УЧУН... ҚУВҒИН

Гулистон шаҳрида чоп этиладиган «Гулистон янгиликлари» рўзномасининг 1990 йил 13 октябрь сонида босилган ихчамгина бир мақола кўпчиликнинг эътиборини тортди, анча-мунча шов-шувларга сабаб бўлди. Сиз ҳам қизиқиб қолдингиз чамамда, келинг, уни бироз қисқартирган ҳолда келтира қолай:

МИШ-МИШ ВА ҲАҚИҚАТ

ҚОНУНГА ХИЛОФМИДИ!

Ҳурматли таҳририят! Сентябрь якшанбаларининг бирида Гулистон колхоз бозорида қандайдир хайрия тадбири ўтказилганмиш, деган гапларни эшитдик. Айтишларича, бу тадбирга турли соҳанинг вакиллари бош-қош бўлишган. Мана, ўша гап-сўзлар чиққанига салкам бир ой бўлаяпти. Бир-бирига энд миш-мишлар эса тингани йўқ. Хўш, аслида шу куни нималар юз берди? Хайриядан кўзланган мақсад нима-ю, унинг ташкилотчилари кимлар эдилар? Ташкилотчиларнинг кейинги тақдири нима бўлди?

Мухбиримиз муштарийлар илтимосига кўра Гулистон шаҳри прокурори Н. М. Бобоевга мурожаат қилганида у қуйидагиларни айтди.

— Шу йилнинг 16 сентябрь куни вилоят радио қўмитаси ходими Яшин Қурбонов, вилоят қон қуйиш станцияси врачи Ўринбой Кўчмуродов, Сирдарё дорилмуаллими ўқитувчиси Воймирза Ўроқов ҳамкорликда қонунга хилоф хатти-ҳаракатлар қилишиб, аҳоли ўртасида шов-шув кўтаришди. Улар Ўш вилоятида рўй берган воқеалар муносабати билан одамлардан хайр-эҳсон қилишни талаб этишди.

Гулистон шаҳар судининг 1990 йил 20 сентябрда чиқарган ҳукмига асосан Я. Қурбонов ва Б. Ўроқовга 500 сўмдан, У. Кўчмуродовга 300 сўм миқдорида жарима солинди.

— Воқеа қандай бўлган эди?

— Қурбонов деҳқон бозорида Ўш вилоятида рўй берган воқеалар тўғрисида одамлардан интервью олаётганди. Интервью магнит лентасига ёзилаётганда Б. Ўроқов ва У. Кўчмуродов пул йиғишни ташкил этишади. Улар келтирган яшикларга одамлар пул ташлай бошлашди. Гулистон шаҳар ички ишлар бўлими ходимлари уларнинг бу ҳаракатларига чек қўйдилар.

— Бу ишни бошқачароқ қилишлари мумкинмиди?

— Улар ҳар ҳолда шундай таклиф билан рухсат сўраб шаҳар ижроия қўмитасига мурожаат этишлари лозим эди.

Юқоридаги суҳбатда келтирилган фактлар тўғри. Мухбир Я. Қурбоновнинг мусоҳабаси ҳам, шифокор У. Кўчмуродов билан мураббий Б. Ўроқовларнинг ўшлик жабрдийдалар учун хайру садақа тўплаганликлари ҳам. Фақат берилган жазо нотўғри, мақоланинг руҳи нотўғри. Айниқса мақола пешанасига битилган рукн нотўғри: «Миш-миш ва ҳақиқат». Иккинчи тарафни эшитмай туриб биринчи тарафнинг даъвосини мутлақ ҳақиқат деб эълон қилиш ҳамма учун баробар минбар ҳисобланмиш рўзномага обрў келтирармикин?

Холбуки бизнинг ҳам «ўз» ҳақиқатимиз бор. Мана, эшитинг.

Чизган чизиқдан нари чиқмайдиган расмий матбуотимиз яширишга қанчалик уринмасин, Ўш фожиаси даҳшатлари кундан кунга аён бўлиб бораверди. Чунки Ўш ўзга мамлакат эмас, ўртада Хитой девори ҳам йўқ. Кўчадаги бегоналарнинг гапини миш-мишга йўйишинг мумкин. Аммо ўзинг яхши билган, ростсўз одамларнинг гапини-чи? Ҳақиқатни яширамиз деб умидвор бўлганлар бир нарсани унутиб қўйдилар: Ўш ўзбек деб аталмиш яхлит тананинг бир бўлаги эди. Тананинг бирон бўлаги жароҳатланса, уни бутун тана сезади, ахир. Бу гал ҳам шундай бўлди: кўзга кўринмас минглаб ришталар қариндош-уруғлар, ёру дўстлар бутун танага жароҳат тўғрисида хабар етказавердилар, етказавердилар...

Хабарларга ишонмаслик мумкин эмас эди. Ахир мен ўз туғишган акамга қандай қилиб ишонмай? Акам ўша воқеалардан сўнг ҳарбийда бирга бўлган ўртоғи Эргаш аканикига бориб келди. «Худога шукур, тинч экан...» деди-ю, бўғзига нимадир тиқилди. Чунки кейинги гаплари — кўрганлари даҳшат эди. Етмиш беш ёшга кирган бувимга қўшилиб ҳаммамиз йиғладик...

Гулистонга қайтиб келгандан кейин ҳам неча кунгача ўзимга келолмадим. Охири чидолмадим, ўзим ишонадиган ўртоқларимга эшитганларимни айтдим — юрагимни тобора ўртаб бораётган дардни бўлишмасам иложи қолмади. Ўзимизча куйдик, ёндик. Шунда ўртоқларимиздан бири шундай деб қолди: «Кесилган бошни ўрнига тикиб бўлмайди — ўлганларни тирилтиролмаймиз. Лекин тирик қолганларга ёрдам берсак бўлади».

Бу ишни эртаданоқ бошлашга қарор қилдик. Чунки эртасига Гулистон районида «Ёш ленинчи» кунлари бошланиб, марказдаги ўйингоҳга минглаб одам йиғилиши кутилмоқда эди. Келинг, гувоҳликка «Ёш ленинчи»нинг ўзини чақира қолайлик.

— «Бир пайт даврабоши ўқиб эшиттиради: «Ўшлик жабрдийдаларга эҳсон йиғилаётибди!».

Жаббор Хўжабоев, хайдовчи:

— Халқ йиғилган бу катта сайлдан фойдалансак ёмонми? Юртдошларимиз Ўшда жабр кўришса-ю, биз кўмак бермасак. Элпарвар рўзноманинг оммавий байрамида шу хайрга қўл урдик. Кишилар кўнглида борини ҳадя этишаяпти.

Кўмак жамғарилган қопни титкилайман. Ҳар хил кийим-бош. Ҳатто айримлар боласига кичик келиб қолган оёқ кийиминиям беришибди. Баъзилар келинлик матосини!

Ўша куни 596 сўм 40 тийин йиғилди. Беш яшар Отабек Низомов, Мардонбек Султоновлар ҳамёнларидаги қирқ тийинни иниларига илиндилар...» (1990 йил, 11 сентябрь).

Рости, ўша халқ сайлида даврани мен бошқариб бораётгандим. «Ўшлик жабрдийдаҳаммиллатларимизга, ҳамдинларимизга ёрдам берайлик!» деб хитоб қилганимда бирон кимса «Нега бунақа бузғунчилик қиляпсан?!» демади. Мелисалар яшик кўтариб юрган йигитларимизнинг ҳам қўлидан тутгани йўқ. Аксинча, район раҳбарлари ҳам, ҳатто райқўм котибигача яшикка пул ташлади.

Бир айланиб чиқилгандан сўнг барчанинг кўзи ўнгида яшик очилди ва тушган пул гувоҳлар иштирокида саналди. Бу пулга арзон кийим-кечаклар, ун, гуруч сотиб олинди. Нарсалар харид қилинган дўкон сотувчисидан бу тўғрида хат ҳам олиб қўйилди. Эҳтиёти шарт — хизматга туҳмат бўлиб қолиши ҳам мумкин-да!

Биз ўзимиз, «Ўшга ёрдам» жамоатчилик гуруҳи аъзолари ҳам ҳолимизга қараб ўзаро пул, кийим-кечак тўплаган эдик.

Қисқаси, тез орада вакилларимизни тўпланган эҳсон билан Ўшга жўнатишга муваффақ бўлдик. Вилоят рўзномасининг 29 сентябрь сонида ўша тўрт вакилимизнинг имзоси билан «Мурувват» номли мақола босилди. Ундан парча келтираман:

«...Ўзган шаҳрига кириб борганимизда вайрона уйларни, қайғули юзларни кўриб, ўша июнь кунларида уларнинг не фожиаларни бошдан кечирганликларини билдик. Қўшнисидан нон сўраб чиқишга уяладиган халқ маҳалла оқсоқолларидан бири Ғофиржон ака Жалиловнинг «Мадад келди, олинглар» деган гапларини эшитганлариданоқ автобусимиз атрофини ўраб олди. Кимдир ёш боласи учун иссиқроқ кийим сўрайди, бошқа бирови эса эгнида кўйлагидан бошқа арзигулик нарсаси бўлмагани учун нажот истаб бизга тикилади.

Ҳозирги кунда ўзганлик жабрдийдаларнинг ҳаммалари чодирларда яшашмоқда. Эрта-индин катта совуқ бошланишини ўйлаб, бизларни ташвиш босди. Улар ёш болалари билан бу қаҳратон кунларни қандай ўтказишар экан?..

Ҳа, вакилларимиз Ўзгандан юраклари қайғуга тўлиб қайтиб келишди. Ишонинг, кўрганларини гапириб бераётиб аллик ёшли шифокор Ўринбой ака хўнграб юборди.

— Халқимни бу аҳволда кўрган кўзларим кўр бўлсин мени... Шундай гўзал жувонлар чиқиб келишаяпти — кўкраклари кесилган... Бир кампир келди: «Болам гуручинг бор экан, жиндай бер. Неварам неча кундан бери палов деб йиғлаяпти» деди. Билasmи, аламимдан йиғлавордим — гуруч қурғур тугаб қолган экан. Кампирам мени қучоқлаб зор-зор йиғлади. «Энажон, йиғламанг, яқин кунларда кўп гуруч опкеламиз, бир қопини ўзингизга берамиз, неварани паловга роса тўйдирас» деймак-у ўзимам йиғидан тўхтаёлмайман...»

Ўринбой ака эртага эрталабданоқ бозорга чиқиб хайр-эҳсон йиғишни таклиф қилди. У ваъдасини бажаришга шошиларди. Афсуски, ваъдасини бажаролмади — узоқдаги миллатдошлари учун «тиланчилик тўрваси»ни бўйнига илган бу фидойи инсоннинг бошига бир уриб, жойига ўтқазиб қўйдилар.

Мана бизнинг ҳақиқатимиз! Энди уларнинг ҳақиқатига ўз мулоҳазамни билдирмоқчиман.

Суд-прокуратура органлари ўшлик ўзбекларга ёрдам уюштираётган сирдарёлик ўзбекларни жазолар эканлар, бунда асосан уч нарсани важ қилиб кўрсатганлар:

1. Садақа тўплаш учун шаҳар ижроқўмидан рухсат олинмаган.

2. Я. Қурбоновнинг ўшлик меҳмонлардан олган интервьюси.

3. Садақа тўпланаётган қутининг муҳрланмаганлиги.

Биринчи важ бўйича мулоҳаза: қонунда қандайлигини билмадиму бировга ёрдам уюштириш учун рухсат сўраб ўтиришнинг ўзи мантиқан кулгили. Тасаввур қилинг, маҳаллангиздан кимнингдир уйи ёниб кетди-ю, уч-тўрт фидойи қўшнингиз билан ташаббус кўрсатиб, ўша кишига бутун маҳалладан ёрдам уюштирдингиз. Бундан хабар топган қишлоқ шўроси раиси «Нега мендан бир оғиз сўрамадинг?» деб сизни ва сизга кўмакчи фидойиларни жазолади. Хўш, алам қиладими? Шундан кейин ҳам сиз бировга ичингиз ачиб югурасизми?

— Биз шаҳар ижроқўмидан рухсат сўрамоқчи ҳам эдик, — дейди хайр-эҳсон тўплаш ташаббускорларидан бири журналист Муҳаммад Али Аҳмад, — Лекин вақтни қизғандик. Чунки шу пайтгача ижроқўм бизнинг илтимосларимизни ҳеч қачон ўн-ўн беш кун ичида кўриб чиққан эмас. Ўшлик жабрдийдалар эса иссиқ кийимга зор эдилар... Иккинчидан, мана Гулистон районидаги ўртоқлар ҳам рухсат олмасдан эҳсон тўпладилар, осмон узилиб ерга тушгани йўқ-ку, деб ўйладик. Яна бир томондан шаҳар, вилоят катталари ҳам ўзбек-ку, мусулмон-ку, ўшликларга ичлари ачир, деб умид қилдик...

Иккинчи важ бўйича мулоҳаза: Мен Гулистон шаҳар ички ишлар бўлимида бўлиб, Я. Қурбоновнинг одамлар билан қилган суҳбатини эшитиб кўрдим. Тўғри, Гулистонга келган ўшлик эр-хотинлар анчагина ваҳимали гапларни ҳам етказишибди. Лекин улар айтган даҳшатли далиллар аллақачон матбуотда эълон қилинган эди. Бунга ишонч ҳосил қилиш учун журъатли журналистларимиздан Ёқубжон Хўжамбердиевнинг мақоласини «Ўзбекистон адабиёти ва санъати»да ўқишнинг ўзи кифоя.

Майли, келинг, бу гаплар ҳалигача ҳеч ерда айтилмаган эди ҳам дейлик. Жамиятда рўй берган улкан фожиани сўраб-суриштиришга журналистнинг ҳаққи йўқми?! Ахир бу унинг бурчи-ку! Ҳақиқатни бевосита гувоҳлардан сўраб билишга интилмаган журналист журналистми! Масалан, мен ҳам Ўш воқеалари кунлари ёки сал кейинроқ бориб, шу воқеаларнинг бевосита гувоҳлари билан гаплашаман, уларнинг сўзларини магнитофонга ёзиб оламан, деб ўйлагандим. Афсуски, имконини тополмадим. Хўш, бориб ёзиб келганимда элга ҳақиқатни айтаман деб қилган менинг бу ҳаракатим нима билан «тақдирланарди»: қамоқ биланми ёки жарима билан?

Рост сўз учун жазолаш ҳозирги ошкоралик жараёнини инкор этиш демакдир. Борди-ю айтилган гаплар ёлғон бўлса, бунинг учун мухбирни эмас, ўшлик ўша эр-хотинни жазолаш керак бўлади. Чунки бу гапларни улар айтиб беришаяпти.

Ҳукмга имзо чеккан Гулистон шаҳар халқ судьяси Ж. Йўлдошев Я. Қурбоновни айблашда бир нарсага урғу беради: мухбир қонли воқеаларда мелиса ҳам иштирок этган экан, буни халқ қандай баҳолаяпти, деб сўраган — демак, қутқули савол берган... Жумҳурият матбуотини кузатиб боринг, ўртоқ Йўлдошев, мелиса халқни аёвсиз ўққа тутганлиги аллақачон фош этилган!

Учинчи важ хусусида: эътироф этишим керак, бунисида жон бордек туюляпти. Ҳақиқатан ҳам қоида бўйича қути муҳрланиши керак эди. Лекин тўғрикўнгил «ўшчилар» ҳаммани ўзларига ўхшатишибди, биров биздан гумонсираб буни бошқа томонга буради, деб ўйлашмабди. Аслида сотган анорининг пулини шундайича олиб келиб ташлаган, уйидаги гуручни ҳам қўшиб Ўшга олиб кетган Ўринбой акадек одамлардан шубҳаланишнинг ўзи гуноҳ!

Ўйлаб туриб, ёниб кетасан киши: миллати бошқа, дини бошқа арманнинг бошига ташвиш тушди, ойлаб айюҳаннос солдик, завод-фабрикалардан тортиб жамоа ва давлат хўжаликларигача пул ўтказишди, маошларимиздан ушлаб қолишди. Чернобилда фожиа содир бўлди — нақ оғзимиздаги нонимизгача ўша ёққа жўнатдик. Ўшга қолганда... Қондошимиз, диндошимиз бўлган Ўш ўзбекларининг гуноҳи нима? Нега бошқа миллатларга эгизакдек қайғушамизу ўз ҳаммиллатларимизга қайрилиб қарамаймиз? Ўз жабрдийда фарзандлари кўзидаги ёшни артиб қўя олмаган халқни халқ деб бўладими? Нега ўзгалар бошига ташвиш тушганда елиб югурган раҳбарлар бу сафар жимлар? Аксинча, у ерга бу ерда ёрдам бераман деб чиққанларнинг ҳам оёқ-қўлларини боғлашга интилаяптилар. Дарвоқе, биз икки гапнинг бирида миллат учун қайғурадиган одам қолмади, деб оҳ-воҳ қиламиз. Ахир шу мелиса бошлиғи ҳам, прокурор ҳам, судья ҳам ўзбек-ку! Ўшдаги паловга зор гўдак ҳаққи, устига ёпингани кўрпа тополмай кечаси қалтираб чиқаётган, маммаси кесилган шўрлик келинчак ҳаққи — «тиланчилар» унча-мунча хатога йўл қўйганларида ҳам бу «гуноҳлари»дан ўтишса бўларди-ку! Ахир улар одам ўлдиришмаганди-ку! Агар жазоловчилар ўшликларга ёрдам берилишини истаганларида «Бу ерда мана шундай хатога йўл қўйибсизлар, энди хатосиз ишланглар!» деб огоҳлантириб, чиқариб юборишарди.

Йўқ, бу ерда бошқа гап борга ўхшайди. Мен бекордан-бекорга бундай деяётганим йўқ. Ишни дастлаб қўлига олган шаҳар ички ишлар бўлимининг терговчиси Бахтиёр Бекболаев илк кунларда хайрихоҳлик чизиғида турди. Ҳатто «Жуда хайрли иш бошлабсизлар, қутига менам ўн сўм ташлаб қўйдим» деди. Эртаси куни эса ўзгариб қолди. Балки кечаси «туши»да биров бошқачароқ буйруқ қилгандир. Лекин ҳар ҳолда виждони қийналди шекилли, дудмалроқ қилиб бўлса ҳам ихтиёр ўзида эмаслигини билдириб қўйди...

Хуллас, ишни шаҳар прокуратураси бажонидил қабул қилиб олди, шаҳар суди хурсандчилик билан ҳукм чиқарди, вилоят суди ҳам ҳукмни дарҳол тасдиқлаб берди. Ажабо, «иш» матбуот бўйича ҳам тез кетди: шаҳар рўзномасидан «Сырдарьинская правда»га учиб ўтди, ундан «Правда Востока»га, «Комсомолец Узбекистана»га, сўнг жумҳурият радиосининг русча «Ахборот»ига...

Рус ҳамкасбларимиз намунча ишқибоз эканлар бунақа шов-шувларга? Ҳар ҳолда бунинг қалам ҳақини Ўшга ёрдам фондига ўтказмасликлари тайин...

Ўшга бориб келган йигитларимизнинг айтишларига қараганда жабрдийдалар асосан Андижон, Фарғона, Наманган вилоятларидан кўмак олишаётган экан. Бу томондаги вилоятлар ичида фақат Сирдарёдангина илк ёрдам борибди. Йигитларимиз изза чекиб, тез кунлар ичида кўпроқ ёрдам олиб келамиз деб ваъда бериб қайтишибди. Аммо бугун ўшлик қон-қариндошлардан узр сўрашимизга тўғри келаяпти: кечалари совуқдан қалтираб чиқаётган синглим, келиним, бизни кечиринглар, эгнингизга жимпер (камзул) ёки устингизга кўрпа бўлишга ярайдиган пуллар ҳамон мелисахонада ётибди. Жиндаккина гуруч сўраган эна, сизга ваъда қилинган гуруч Ўринбой ўғлингизнинг омборида турибди. У киши Ўш сафарини кетга суриб, судма-суд чопиб юрибдилар. Илтимос, энажон, неварангизнинг пешонасидан биз учун ҳам ўпиб ул норасидага тушунтирингки, Ўринбой амакиси ёлғончи одам эмас — у киши бора олмаяпти... юборишмаяпти...

Мухтор НОСИР.

Сирдарё вилояти.

ОЛАМУ ОДАМ

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

Форс кўрфази теварагидаги воқеалар

ВАШИНГТОН. АҚШ бошчилигидаги кўп миллатли кучлар билан Қувайтдан ўз қўшинларини олиб кетишдан бош тортаётган Ироқ ўртасидаги уруш ҳаракатлари давом этмоқда. Ҳозир Форс кўрфази атрофида Американинг 472 минг ҳарбий хизматчиси бор. АҚШ мудофаа вазирлиги оператив бошқармасининг бошлиғи генерал лейтенант Томас Келли Пентагондаги брифингда шу маълумотни айтди.

У тонглик минтақасидаги уруш ҳаракатлари қандай бораётгани ҳақида гапириб, кўп миллатли кучлар таркибига кирувчи АҚШ ва бошқа мамлакатларнинг ҳарбий-ҳаво кучлари уруш бошланган 16 январдан буён 8100 марта самолёт учирди. Кейинги кеча-кундуз мобайнида Ироқ Саудия Арабистонидаги турли иншоотларга «Скад» ракеталаридан 10 тасини учирди. Душанба куни Ироқ раҳбарияти Саудия Арабистони билан ўзаро ҳужум қилмаслик тўғрисидаги пактни бекор қилди. Ўша ракеталардан 9 таси «Пэтриот» зенит ракета комплекслари ёрдамида уриб туширилди. Битта ракета нишонни четлаб ўтиб, сувга бориб тушди ва ҳеч қандай зиён етмади.

Уруш ҳаракатлари бошлангандан буён АҚШнинг 14 нафар ҳарбий хизматчиси Қувайт ва Саудия Арабистони осмонидаги жангларда бедарак йўқолган деб ҳисобланмоқда. Америка ҳарбий-ҳаво кучлари 9 та самолётдан маҳрум бўлди.

ТЕҲРОН. Ироқдаги совет фуқаролари гуруҳи бугун эрталаб Эрон чегарасидан ўтди. Расмийлаштириш ишлари бажарилганидан сўнг улар Бахтаран шаҳрига келтирилади, бу ерда уларни СССРнинг Эрон Ислом жумҳуриятидаги элчихонаси ходимлари кутиб оладилар, сўнгра улар автобусларда Эрон пойтахтига келадилар. Совет мутахассислари Ироқдан омон-эсон олиб чиқиб кетилди.

Сўнгги бир неча кун ичида Ироқдан Эронга келаётган хорижий фуқаролар сони анча кўпайди. ИРНА агентлигининг маълумотларига қараганда, якшанба куни соат 12.00 га қадар Жазоир, Тунис, Югославия, Эфиопия, Яман, Баҳрайн, Сомали, Афғонистон ва бошқа мамлакатларнинг 440 фуқароси Эрон чегарасидан ўтди.

* * *

ҚОҲИРА. Ироқ ҳарбий қўмондонлигининг навбатдаги маълумотида сўнгги 24 соат ичида ҳаво ҳужумидан мудофаа воситалари ўти билан кўп миллатли кучларнинг яна 18 самолёти ва қанотли ракетаси уриб туширилгани айтилган, деб хабар қилди МЕНА агентлиги.

Ахборотда кечаси ва бугун эрталаб ҳаводан жадал зарба берилаётган вилоятлар ва районларнинг рўйхати келтирилган. Ироқ артиллерияси, дейилади унда, душманнинг Саудия ҳудудидаги позицияларини ўққа тутди.

(ТАСС).

Мисрдаги бу қадимий ва салобатли биноларни кўриб Форс кўрфазидаги бугунги уруш бехтиёр ёдингга тушади. Улар битта бомба ёки ракета билан кунфаякун бўлиб кетиши мумкин. Тўғри, гарчанд мамлакатда уруш бўлмаётган эрса-да, унинг нафаси шундоқ яқиндан сезилиб турибди. Қўшнинг нотинч бўлса, сен бамайлихотир яшай олмайсан.

СУРАТДА: мамлакатдаги ал-Футуҳ дарвозаси ёнидаги таҳликали чеҳралар.

(ТАСС).

Фермерлар қандай меҳнат қилишаяпти?

Хонқа ноҳиясидаги Карл Маркс номли жамоа хўжалигида яшовчи Қаландар Қурбоновнинг оилавий фермаси ўтган йили 10 минг сўмдан кўпроқ соф даромад олди. Фермерлар 4,5 тонна мол гўшти ва 25 тонна сут топширдилар.

Жамоа хўжалиги фахрийсининг кўп болали оиласига йил бошида 3 гектар ҳайдаладиган ер ажратиб берилган эди. Бу 30 бош қорамолни боқиш учун етарли бўлиб чиқди. Қишга ҳам бемалол етадиган ем-хашак ғамлаб қўйилди. Оилада сут соғувчилар ҳам, молбоқарлар ҳам, ўроқчилар ҳам, қурувчилар ҳам бор.

Оила ҳеч кимнинг ёрдамисиз ўз томорқа участкасида ҳовлили молхона қурди. Унинг ёнгинасидан қудуқ қазишди, сут соғиш агрегатлари, флягалар сотиб олишди.

Фермернинг бу йилги режалари катта. У подани икки баравар кўпайтириб, давлатга камида 10 тонна гўшт ва 40 тонна сут сотишга аҳд қилган. Бу ҳисоб-китоблар пуч эмас. Оила бюджетига эса бундай ишлаш қарийб 70 минг сўм фойда келтиради.

(ЎзТАГ).

МУХТАСАР ХАБАРЛАР

Душанба куни БМТ қароргоҳида Форс кўрфази атрофида қон тўкилишини тўхтатиш ва можарони тинч бартараф этишга кўмаклашиш йўлини топиш учун икки томонлама маслаҳатлашувлар давом этди. Шу муносабат билан БМТ бош котиби Хавьер Перес де Куэльяр Хавфсизлик Кенгашининг раиси билан, Катар, Қувайт, Ҳиндистон ва бошқа баъзи мамлакатларнинг вакиллари билан учрашди. «Блокларга қўшилмаган айрим мамлакатларнинг ғайрат-ҳаракатларидан хабарим бор», — деди Перес де Куэльяр журналистларга. Унинг айтишича, Хавфсизлик Кенгашининг қарорлари руҳидаги ҳар қандай қадамларни маъқуллаша ва қабул этса бўлади. Бироқ у силжиш деб баҳолаш мумкин бўлган ҳеч нарса шу пайтгача пайдо бўлмаганини таъкидлади.

* * *

БЕЛГРАД. Тиранада Албания Халқ социалистик жумҳурияти вазирлар кенгашининг шошилинч мажлиси бўлди. Албания ҳукуматининг аъзолари АХСР халқ мажлиси (парламенти)дан иш ташлашлар ўтказилишини тартибга солиш тўғрисида тайёрлаб қўйилган қонун лойиҳасини сессия кун тартибига киритиб, дарҳол қабул этишни талаб қилдилар.

Мамлакат иқтисодиётида ёппасига тартибсизлик бошланганлиги ва иш ташлаш ҳаракатининг кучайиши бу аҳволни баттар мушкуллаштираётганлиги сабабли Албания ҳукумати шундай талабни ўртага қўйди. ТАНЮГ ахборот маҳкамасининг Тирана телекўрсатуви маълумотига таяниб хабар қилишича, кейинги кунларнинг ўзида бир қанча саноат марказларида, шу жумладан Дуррес ва Корчуда ишчиларнинг норозилик ғалаёнлари бўлган.

* * *

ВАШИНГТОН. АҚШ президентининг матбуот секретари Марлин Фитцуотер брифингда шундай деди: АҚШ ўзининг НАТОдаги иттифоқчилари билан биргаликда ҳозир Болтиқ бўйидаги вазият муносабати билан СССРга қарши жазо чоралари ёки бошқа чоралар кўриш масаласини муҳокама қилмоқда, бироқ ҳали ҳеч қандай қарор қабул қилингани йўқ.

«Бу масала АҚШ, шунингдек НАТОдаги иттифоқчилар ҳукуматларининг нуқтаи назарида турибди, албатта», — деди у.

(ТАСС)

ПРОФЕССОР ИНОЯТХОН

Таворихимиз зарварақлари

Жалолиддин САФО

Америка Қўшма Штатларида суфилик жамиятининг асосчиси, улуғ мутафаккир, донишманд ва шоир, бастакор ва сеҳрли овоз соҳиби профессор Иноятхон XX аср суфилик тариқат-таълимоти ривожига катта ҳисса қўшган шахсдир. Иноятхон серқирра истеъдод соҳиби сифатида Шарқ ва Ғарб аҳли афкорини бирлаштирувчи ўчмас из қолдирди. Унинг шахси асримизнинг энг маърифатли кишилари қаторидан жой олди, мусулмон мамлакатларида эса Иноятхон туғилган, дафн этилган макон муқаддас зиёратгоҳга айланди.

Таассуфки, жамиятимизда узоқ йиллар ҳукм сурган ижтимоий-сиёсий муҳит халқ онгини пешлайдиган, маърифат-маъфират йўлларига етаклайдиган ҳар қандай илм ва шахслар фаолиятини ёлғон, ўткинчи ғоялар салтанати билан тўсиб, чеклаб келди. Айниқса одамиятнинг буюк эътиқодгоҳи — диний таълимот ва алломалар манфур қатағоннинг заҳарли тиғига нишон бўлдилар. Нафақат Иноятхон, балки суфилик таълимотининг улуғ даҳоларидан бири — юртдошимиз Аҳмад Яссавий ва унинг минглаб издошлари илму аъмолларидан ҳам ҳануз бехабармиз. Шу боис мазкур таълимотнинг анчайин навқирон авлоди вакили бўлмиш Иноятхоннинг ҳаёти ва фалсафий дунёқарашига оид баъзи маълумотларни ўқувчилар билан баҳам кўришни ихтиёр этдик.

Иноятхон 1882 йили Ҳиндистонда, Панжоб мошойихлари оиласида дунёга келди. Унинг боболари Панжобда муқаддас кишилар бўлиб танилган, шу боис шажаранинг қабрлари зиёратгоҳга айланганди. Бобоси Мулла Бахш ўз даврининг етук инсонларидан бири бўлиб, тақводор ва жуда йирик мусиқачи эди. Мулла Бахш биринчи бўлиб ҳинд мусиқаси учун ноталар тузигини (системасини) яратди. Иноят закий ва зукко ўспирин бўлиб вояга етди. У дастлаб диний билим юртида сабоқ олди. Фалсафа, мантиқ, мусиқа илмларини тиришқоқлик билан ўқиб ўрганди.

Уни Р. Шастрийнинг инсон руҳияти ва табиатининг ҳаракатлари ҳақидаги таълимоти қизиқтириб қўяди. Бобосидан шу илм ҳақида батафсил сўзлаб беришни илтимос қилади. Мулла Бахш ҳали сен бундай жиддий нарсаларни билишга ёшлик қиласан, деб жавоб қайтаради. Бироқ ўспиринда қизиқиш шу қадар кучли эдики, ҳатто бобосининг гапи қулоғига кирмайди. Ёш Иноятхон бобосининг китоблари орасидан унинг юқоридаги фанга оид қўлёзмаларини тасодифан топиб олади. Турлича ҳолатлардаги муҳаббат изтиробларини ёрқин сўз ва чизгиларда ифода этувчи иккита қўшиқни куйга солиб бобосига айтиб беради. Бобоси унинг ўрганишга иштиёқини назорат этиб бўлмаслигига ишонч ҳосил қилади ва уни Ҳиндистоннинг улуғ шоири Кави Ратнакарга шогирдликка беради.

Иноят Ислом таълимоти ва пайғамбар Муҳаммад алайҳиссалом ҳазратлари шахсини чуқур ҳурмат билан севар, шариат қонунидаги беш вақт намознинг бирортасини ҳам канда қилмасди. Иттифоқо, бир ойдин тунда худога илтижо қилиб, намоз ўқиб ўтирган пайтда унинг хаёлини «Аллоҳга қанчалик сиғинмай, Аллоҳ ўзини ҳали намоён қилмади, у ҳам Аллоҳ жамолига ҳануз ноил бўлгани йўқ. Шу боис, ўзи йўқ нарсага иймон келтириш жоизмикин» тариқасидаги куфр фикрлар чулғаб олади. Мурғак қалбини қийнаган ана шу саволларни бобосига айтади ва энди ўзини кўриб англамагунча худога сиғинмайман, деб дилидагини тилига кўчиради. Мулла Бахш набирасининг сабий қалбидаги мурғак «исён»дан мийиғида кулиб, Қуръони каримдаги ўта таъсирчан фалсафий мисралар билан тасхин беради ва Худо дунёда намоён бўлади, дунё эса инсонда деб жўяли жавоб қайтаради. Бобосининг донишманд жавоби Иноятнинг қалб кўзларини янада тийраклаштиради. У оламни, табиатни ва табиатдаги бутун борлиқни ўзгача бир муҳаббат билан севиб қолади.

Илк суфилик таълимотида муҳаббатли юракнинг садоқати ва севгисининг кучига қараб эътиқоди синовдан ўтган. Мана бу ривоят ҳам шундан далолатдир.

Қадим замонда Ганга дарёси соҳилида улуғ бир зоҳид намоз ўқиб Аллоҳга сиғиниб турган пайтда унинг ёнидан севгилиси висолига шошиб бир қиз ўтиб кетибди. Ибодат қилиб турган кишининг ёнидан ўтиш катта гуноҳ саналиб, зоҳид билан худо ўртасини тўсиш ҳисобланган. Ибодатни тугатиб, жойнамоз устида илоҳий хаёлларга берилиб ўтирган ҳалиги киши учрашувдан уйига қайтаётган қизни кўриб ранжиганнамо, сен катта гуноҳга қолдинг, намоз ўқиётганимда ёнимдан ўтиб кетдинг, дебди. Қиз унга жавобан шундай дебди: «Сиз намоз ўқиб, Худони ўйладингизми? Демак, сиз Худони севмас экансиз. Мен худонинг ожиз бандаси бўлмиш севгилим ҳузурига кета туриб, фақат ва фақат уни ўйладим. Шу боис Сизни кўрмабман. Сиз эса Худога сиғина туриб, мени кўрибсиз. Демак Сиз худони севмас экансиз, бекор ибодат қилибсиз». Зоҳид қизнинг гапларидан мулзам бўлиб, бошқа бир сўз демабди. Ёш Иноят ҳам ана шундай улуғ бир муҳаббат (Аллоҳга) ҳажрида ўртанади.

Иноят бобоси ҳинд мусиқасининг ноталар тузигини яратиб, санъат учун унутилмас хизмат қилганлигини эътироф этса-да, лекин ришталари ўн минг йилларга бориб тақаладиган улуғвор мусиқа санъатининг ривожи ва камолоти учун ҳали тинимсиз изланишлар олиб бориш кераклигини бутун вужуди билан ҳис қилиб туради. Иноят халқ, ватан ва санъат тушунчаларини бир ўринга қўяр, шу учала нарсани эътиқод даражасига кўтарган эди. Унинг қалбини мустамлакачи зобитлар томонидан жаҳолатга ташланган ватани дарди ҳамиша ўртар, жаҳолат ваҳшати туфайли парокандаликка юз тутган ҳинд халқининг ўтмиши ва келажаги тинчлик бермасди. Одамларнинг иқтисодий аҳволи шу қадар мушкул эдики, уларнинг кўпчилиги маърифат ва санъатга лоқайд бўлиб қолишган, тирикчилик занжири буткул кишанбанд қилган эди. Иноят маҳзун ва аламли кайфиятда мана шу сўзларни бот-бот такрорларди: «Афсус! Мабодо халқимиз қўлидаги бойлиги ва ҳокимиятини йўқотиб қўйса, ҳали бу чинакам фожиа эмас, чунки бундай нарсалар доимо бир қўлдан иккинчи қўлга ўтиб келган, ажойиб куиларнинг бирида ҳокимиятни ҳам бойликни ҳам қайта қўлга киритиш мумкин; аммо миллатимизнинг энг улуғ бойлиги ва мероси — илоҳий ва беназир мусиқамизни ҳам эҳтиётсизлигимиз, эътиборсизлигимиз сабаб ўзимиздан узоқлаштириб бой бериб қўймоқдамиз».

Иноят қарийб бутун Ҳиндистонни кезиб чиқади. У тенгсиз овозию сози, теран салоҳияти, фалсафий мушоҳада-қарашлари билан тезда бутун ҳинд элига танилади. Айниқса Ҳиндистоннинг улуғ одамларидан бири, суфилик тариқатининг намояндаси мутасаввуф Низом Ҳайдарободий саройида катта обрў-эътибор топади. Иноятнинг санъаткорлик истеъдоди Низом ҳазратларини ҳайратга солади. Ҳазрат у ижро этган куй-қўшиқларни тинглаб, узоқ хаёллар гирдобида қолади, қалбида эзгуликнинг жамики ришталари денгиз тўлқинидек туғёнга келади. Маҳзун ва англаб бўлмас туйғулар талошида кўзлари ёшланади. Низом жаноблари Иноятда мусиқа сеҳридан бўлак аллақандай бошқа бир сеҳрли куч бор деб, ундан бу ҳақда сўраганларида, Иноят шундай жавоб қилади: «Ҳазратим! Мусиқа дунёнинг энг буюк ва азал-абад тимсоли, борлиқнинг мукаррам кашфиётидир. Шу боис у албатта ўз-ўзича сирли ва сеҳрлидир. Мусиқани тушуниш — дунёни англаш деб ўйлайман. Менинг куй-қўшиқларим, бу — менинг фикрларимдир, менинг фикрларим эса — юракдан топинган туйғуларимдир. Туйғуларим уммони қаърига қанчалик чуқурроқ шўнғисам, у ердан кўпроқ асл марваридларни мусиқа шаклида юзага олиб чиқаман. Ҳазратим! Менинг мусиқам бу — менинг диним, имон ва эътиқодимдир! Мусиқадан кўзлаган ягона ниятим инсонларни маънавий камолот сари етаклашдир».

Ёш Иноятнинг бу тахлит фикр-ўйлари ҳазратни тўлқинлантириб юборади ва унга бармоғидаги олтин узукни ҳадя қилиб, тасаввуфнинг улуғ санъаткори деган ном беради. Шу кундан бошлаб Иноят Ҳиндистоннинг энг олд мусиқачисига айланади. Уни «мусиқий уйғонишнинг тонг юлдузи» деб атай бошлайдилар.

Иноятхон Адмир шаҳрига келиб, суфилик таълимотининг улуғи ҳазрат Ҳожининг муқаддас қабрини зиёрат қилади. Бу дам Адмирда суфилик илмининг жуда зукко билимдонлари, шу тариқатнинг фидойилари тўпланган бир пайт эди. У куну тун ибодат ва илм ила машғул бўлади. Тун ярмидан ошганда, худога илтижо қилиб, намоз ўқиб ўтирган Иноятхоннинг қулоғига халқни азон намозига чорлаб юрган дарвешнинг овози чалинади: «Эй инсон! Ғафлат уйқусидан тезроқ уйғон! Наҳотки ўлим сени уйқу тимсолида ҳар дақиқа таъқиб этаётганлигини сезмаётган бўлсанг! Сенинг елкангга қанақанги оғир юк ортилган ва сенга аталган йўл қанчалик узоқ, машаққатли — бу ҳақда ўйлаб кўрдингми? Уйғон, ў инсон, ҳадемай қуёш ҳам уйғонади!». Сокин тун қўйнидан янграган ушбу даъват Иноятхон қалбини интиҳосиз ғам-ғуссага, дилгир ва кабир хаёллар оғушига етаклар, юракни эзувчи ўйлар исканжасидан халос бўлолмай кўзлари ёшланиб, ибодатдан сўнг ҳам узоқ вақт жойнамознинг устида ўтириб қолади. Мусиқа соҳасида эришган жамики муваффақиятлари у интилган Нажот учун, инсон руҳини кўкка кўтарувчи эзгулик учун етмаслигини дафъатан англаб етади. Иноят дунё кўнгилочар роҳатбахш саҳна эмаслиги, олам мудом изланиш ва ўрганиш мактаби бўлишлигини дил-дилдан туяди.

Ҳайдарободда суфийлар билан анча яқинлашади. Мистикларнинг кенг билим доираси, ақли расолиги ва ниҳоятда камсуқум мўминлиги Иноятхоннинг муҳаббатини оширади. У ҳақиқий суфийларга хос мусиқа ва илмни бирга қўшиб олиб боришга доимо ҳаракат қилади.

Иноятхон Қуръон ва пайғамбарларнинг муқаддас ҳадисларини ёд олиб дилига жо этади. Ҳинд ва форс адабиётини чуқур ўрганади. Айниқса Жалолиддин Румий, Шайх Саъдий, Фаридиддин Аттор, Ҳофиз Шерозий, Фирдавсий, Умар Хайём асарлари ва ушбу бадиалардаги суфиёна фалсафа, теран мушоҳадаларни ҳаёт дастурига айлантиради. У ички дунёқарашини шакллантиришга, ҳуши ва тушидаги воқеаларнинг изчил боғлиқ томонларини топишга, марҳумлар руҳи билан мулоқотга киришиш тажрибаси асосларини ўрганишга катта эътибор қаратади. У мистиканинг психологик таъсир ўтказиш ва дуохонлик томонларини пухта ўрганиб олади. Иноятхон суфиликнинг беш босқичини муваффақиятли ўтгандан сўнг, суфилик намояндалари ҳақида таълим беради.

Иноятхоннинг устози Сайёд Муҳаммад Маданий Муҳаммад пайғамбарнинг шажарасидан бўлиб, энг мўътабар оилалардан бирида тарбия топган эди. Иноятхон бу муҳтарам зотдан таълим олган йилларини ҳаётининг энг бахтли ва мазмунли даври сифатида баҳолайди. Устози Иноятни катта ҳаётга: «Болам, сен беназир мусиқанг, суфиликнинг инсонсевар ва инсонпарвар ғоялари билан Ғарбу Шарқни бирлаштир, таълимотимизнинг муқаддас оятларини оламга ёйгил. Сен ана шундай эзгу, олижаноб хизматлар учун Аллоҳ томонидан меҳрибон ва суюкли қилиб яратилгансан» деган сўзлар билан йўллаб қолади. Устозининг пурҳикмат дуоси унга жасорат, сабот ва умид бахш этади.

Иноятхон 1910 йилда тўрт нафар мусиқачи билан Ғарб мамлакатларига сафарини бошлайди. Аввало Америкага келади. Минтақани машриғидан мағрибигача кезиб чиқади. Суфилик таълимотидан машғулотлар ўтказади. Куй ва қўшиқлар ижро этади. У жуда катта муваффақият билан Колумбия, Калифорния ва Лос-Анжелос дорилфунунларида лекциялар ўқийди. Қўшма Штатларда юзлаб маслакдош ва издошлар орттиради. АҚШда биринчи бўлиб суфилик жамиятини таъсис этади. Шундан сўнг Европага келиб, мутафаккирона билими ва мўъжизавий санъати орқали суфилик таълимоти билан европаликларни таништиришни бошлайди.

Профессор Иноятхоннинг диний, дунёвий ва фалсафий қарашларини жамулжам этган энг машҳур асарларидан бири «Руҳнинг эркинлиги ҳақида суфилик битиклари» деб номланган. Ушбу рисолани инглиз тилидан рус тилига А. Балакин ўгирган ва 1914 йилда Москвада чоп қилинган. Шу ўринда Иноятхон инглиз тилини мукаммал билганлигини, бу тилда Ғарб мамлакатларининг етакчи илмгоҳларида маърузалар ўқиб, рисолалар ёзганлигини алоҳида эътироф этмоқ жоиздир.

Мазкур китобнинг дебочасида: «Суфилик Муҳаббат, Уйғунлик ва Гўзалликнинг диний фалсафасидир» деган сўзлар битилган. Ҳақиқатан ҳам китоб ана шу уч улуғ туйғунинг инсон камолоти ва маънавий оламининг такомилида тутган беқиёс хос жиҳатларининг таҳлилию тараннумига бағишланган. Шунингдек, у китобнинг ҳар саҳифасини жамики борлиқнинг қудратли яратгувчи кучи бўлмиш Аллоҳнинг буюклиги ва суюклигига иймон келтиришдан бошлайди: «Сизнинг иркингиз, мазҳабингиз, эътиқодингиз, миллатингиз ва динингиз қанақа бўлишидан қатъий назар, сиз барчангиз Аллоҳнинг суюкли бандаларисиз. Сиз Олий зотнинг мавжудлигига хоҳ ишонинг, хоҳ ишонманг, бу У зот учун аҳамиятсиз. У Ўзининг меҳрибонлиги ва ғамхўрлигини дўстларга ҳам, душманларга ҳам баробар улашишга қодир бўлган зотдир».

Муаллиф Худо ҳақида ёзар экан, унинг таърифини юқоридаги сўзлар билан бошлайди. Иноятхон Худо ва унинг улуғвор қудратига иймон келтириб, дунёнинг тузилиши, Қуёш, Ой, юлдузлар ҳаракати, умуман табиатдаги мувозанат ва уйғунлик яратгувчи Этамнинг кучидан деб билса-да, бироқ Аллоҳ оламни аввало инсон учун, унинг саодати, келажаги ва орзу-аъмоллари учун барҳақ қилган дея, одамлар қалбига эътиқод уруғларини сочади. Худо инсон юрагини меҳрибонлик, шафқат, оқибат, дўстлик, камтарлик, садоқат, муҳаббат, жасорат, сабр-тоқат, билим ва донишмандликдек тенгсиз-таърифсиз туйғуларга ошно қилди. Аллоҳнинг олий мақсади ҳам улуғвор қадриятларни инсонда кашф этиш, деб таълим беради. Қуръондаги «Кимки ўзини билса, у худони билади» деган мухтасар оят билан мушоҳадалари мазмунини тўлдиради.

Суфилик таълимотида муҳаббат тушунчаси алоҳида мавқега эга. Бу тариқатни ихтиёр этган зотлар юксак эҳтирос билан Аллоҳга муҳаббат боғлайдилар, унинг ишқида ёнадилар. Суфиликнинг илк асосчиларидан Биби Робия ҳақидаги гўзал ҳикоят мистикларнинг Худога муҳаббати нақадар кучли эканлигига мисол бўла олади. Робиядан «Шайтондан нафратланасанми?», деб сўрашибди. У «Йўқ» деб жавоб қайтарибди. Нима учун, ахир, деб сўрашганда, ул зот шундай жавоб қайтарган экан: «Шунинг учунким, Худога бўлган муҳаббатим шайтондан нафратланишимга ўрин ҳам, вақт ҳам қолдирмайди. Қачонлардир тушимда Худонинг ихтиёридаги пайғамбар (Муҳаммад)ни кўрган эдим, деб давом этади у. Ул зот, Робия, мени севасанми, деб сўрадилар. Сени ким севмайди ахир, Худонинг элчиси? Бироқ Худога бўлган муҳаббатим борлиғимни шу қадар қамраб олганки, унда бирор ўзга зот учун на муҳаббатга, на нафратга ўрин қолган, деб жавоб берибди». Рисолада суфийларнинг Худога нисбатан бундайин ададсиз, чўнг муҳаббатлари ҳақида кўплаб ривоят ва ҳикоятлар учрайди. Улар ҳақиқий муҳаббат эгаси садоқат соҳилларида, саодат дарёсида бир умр ғарқ бўлиб ўтадилар, деб қаттиқ ишонишган ва издош-маслакдошларини ҳам ишонтиришган.

Иноятхон муҳаббатга, яъни Аллоҳ ишқига етиш йўлларини бир неча босқичларга бўлади. Инсон Худони англаб, унга иймон келтириб, қудратига сажда қилиб, ҳақ-ҳақиқатни англагандан сўнг ўзлигини англайди ва шундан кейингина муқаддас муҳаббат жамолига ноил бўлишлигини исботлайди. Имон-эътиқодида муҳаббат уйғонган киши камолотга эришган ҳисобланади. Маънавий камолотнинг машаққатли йўллари эса қуйидагича тушунтирилади.

Бу идеал суфийларда Бақо, Исломда эса Нажот деб аталади. Унга инсон ҳаётлигида ёки ўлимидан кейин эришиш мумкин. Худонинг даргоҳига элтувчи уч йўл мавжуд.

Биринчиси, ғафлат билан, билиб-билмай басир киши монанд йўл танлаш. Бу йўлдан кетаётганни елкасига керагидан зиёд юк ортиб олган кишига ўхшатиш мумкин. У жазирама, сувсиз саҳролардан, самарасиз йўллардан ўтиб, бир дарахт соясида қаттиқ уйқуга кетади. Бундай одам дунёда маънавий бутунлик, маърифий чароғонлик борлигидан бехабар, ўртамиёна ишлар билан машғул бўлиб, ҳаётнинг чин маъносини англамай, оғир гуноҳларни бўйнига олиб, жон талвасасида дўзахий бўлади. Бундай одамлар ҳақида Қуръонда шундай дейилган: «Кимки тириклигида басир бўлса, ўлимидан сўнг ҳам кўрлигича қолади».

Кейинги йўл — бу — диёнат ва тақводорлик бўлиб, ҳақиқий муҳаббат эгаларига мўлжалланган. Бу йўлдан кетаётган зотни шаробдан маст бўлган кишига ўхшатиш мумкин. Тақводорлик улар учун жаннатий шаробга ўхшайди. Бундай кишилар тақво йўлига шу қадар берилиб кетишадики, худди ўша маст одамнинг аҳволига тушишади. Улар шу йўл билан жамики зарарли нарсалар хуружидан халос бўлиб, суюкли Худо васлига маҳлиёлик билан чуқур мушоҳада ва хаёлотга чўмадилар. Бундай одамлар ҳақида Қуръонда шундай дейилади: «Ўлим дўстни дўст билан боғловчи кўприкдир».

Учинчи йўл — донишмандлик ва ақл-заковат йўлидир. Бу йўлдан жуда озчилик юради Уларнинг турмуш шароити қанақа бўлишидан қатъий назар, илоҳий камолот йўлида, маънавий юксаклик, теран заковат учун азият чекадилар. Бу кишилар нигоҳини дунёнинг майда ташвишларига эмас, Худога қаратадилар. Аллоҳнинг илоҳий донишмандлигидан илҳомланадилар. Улар фикр, туйғу ва вужудларини бошқара биладилар, шунинг учун бўлсе керак бундай закий зотлар абадият оламида мангу қоладилар. Уларга нисбатан Қуръонда шундай таъриф берилган: «Биз кўзингдан қора пардани кўтардик, шу боис бугун нигоҳинг ўткир».

Иноятхон инсон ана шу уч йўлнинг биридан албатта ўтади деб ёзар экан, яна Қуръонга мурожаат қилади ва ундан мана бу сўзларни келтиради: «Ҳамма нарсанинг яратувчиси Худодир ва охир оқибат ҳаммаси яна Ўзига қайтади».

Иноятхон ўзи иймон келтирган таълимот йўлида қилган хизматлари туфайли камдан-кам кишига насиб бўлган суфилик оламида Пиру Муршид унвонига сазовор бўлади. Улуғ мутасаввуф суфилик ҳақида пайғамбарлар замонидан то ўзигача бўлган барча илм ва ақидаларни ўрганган, зўр эҳтиром кўрсатган ҳолда мазкур таълимотни яна бир карра таҳлил қилади. Биз кўздан кечираётган китобда ҳам пайғамбарлар, суфилик ва суфиликни ўқиб ўрганиш ҳақида муфассал тўхталади. Иноятхон Ислом дини тарихида кўплаб зукко, донишманд мутафаккирлар ўтганликлари, лекин уларнинг ҳаммаси ҳам пайғамбарлик мақомини ола билмаганликлари ҳақида ёзади. Чунончи, пайғамбарлар олий даражадаги мутафаккир бўлишлари билан бирга, ҳар қандай донишманд кўра билмаган, сезиб ҳис эта олмаган нарсаларнинг асл моҳиятини бошқалардан кўра аниқроқ тасаввур эта олганлар. Умумбашарий ҳодиса ва воқеаларни, ўтмишу келажакни башорат қила олганлар. Суфилар донишмандлар ва пайғамбарларни ҳеч қачон бир-биридан ажратмайдилар, аксинча уларни ғафлатда ётган минглаб одамларни ўзларининг илоҳий онг-тафаккурлари ёрдамида ҳидоят йўлига бошлайдилар, деб биладилар.

Суфилик мақсад-моҳиятига ва диний-фалсафий таълимотига кўра ўзида инсонпарвар, илоҳий муҳаббатни зуҳурлаб, бутун Шарқ ва айрим Европа халқлари ичида энг пешқадам фалсафа ҳисобланади, деб ёзади Иноятхон.

Таълимотнинг қудрати инсон руҳи қаватларида яшириниб ётган энг муқаддас, энг гўзал туйғуларни осмон қадар кўтариши, илоҳий такомилга етказишидадир. Суфийларнинг энг катта кашфиётларидан бири миллати ва динидан истисносиз барча инсонларга таъсир ўтказа билишлари, уларнинг таълимоти ҳаммага очиқ-ойдин тушунарли эканлигидадир. Суфилик таълимоти албатта Исломда туғилган. Аниқроғи, Исломнинг руҳидир. Мутасаввуфлар Худога иймон келтиришади, уни севишади ва унинг қучоғига бутун вужудлари билан сингиб кетишади. Уларнинг фикр-ёдини фақат Ҳақ ва Адолат безовта қилади, бу мукаррам зотлар шундан бошқасини тан олишмайди. Иноятхоннинг суфийлар ҳақидаги фикрларининг мухтасар баёни ана шундай.

Иноятхоннинг эркак ва аёлнинг худо олдидаги бурчи, оила ва жамиятдаги ўрни қандай бўлиши лозимлиги тўғрисидаги фикрлари ҳам эътиборга молик. У эркак худога, аёл эса дунёга интилади, деб ёзар экан, бу номутаносиблик ўртадаги муносабатлар мувозанатини сақлашини уқтиради. Шу боис ҳар бир эр кишига уни ҳаётга йўллаб туриш учун аёл керак. Ўз навбатида аёлга ҳам раҳнамо-ҳимоячи эркак зарур, ҳаёт ҳеч қачон эркаксиз ҳам, аёлсиз ҳам мукаммал бўла олмайди деб таъкидлайди.

Аёлга тўла эркинлик зарурми? Бу саволга ҳам бағоят оқилона жавоб берилади. Эркакнинг асосий вазифаси ижтимоий, миллий ва диний ишлар билан машғул бўлиш, аёл эса асосан уй-рўзғорни беками-кўст қилишга чорланган, дейди. Шарқда аёллар тўла озодликка чиқмаган бўлсалар-да, Аллоҳ томонидан белгиланган вазифаларни ҳалол ва сидқидилдан адо этишади. Ғарб аёли кенг эркинликка эга бўла туриб, оила ишларига деярли эътиборсиз. Тўғриси, аёл Ғарбда эмас, кўпроқ Шарқда қадрланиши Иноятхон томонидан очиқ эътироф этилади.

Эркаксифат аёл қанчалик хунук, нотабиий кўринса, аёлмижоз эркак ҳам шунчалик қадрсиз бўлади. Эркакни жасорат, аёлни латофат ва назокат безайди. Аёл эркинлигини ҳеч қачон ўз ҳуқуқи учун курашиб қўлга кирита олмайди, фақат эркакнинг ишонч ва муҳаббатини қозонибгина эришиши мумкин, деб таълим беради мутасаввуф. Аёл адвокат, врач, инженер ёки раҳбар бўлиши мумкин, лекин бу нарсалар ҳеч бир вақт унга муқаддас Аёллик туйғуси ва муҳаббатини бахш этмайди. Аёл — оқила умр йўлдоши, меҳрибон она бўлганлиги учун ҳам мукаррам ва буюк зот ҳисобланади.

Улуғ мутасаввуф, профессор Иноятхоннинг таржимаи ҳоли ва унинг суфий сифатидаги фалсафий қарашларининг айрим қирраларини баҳоли қудрат нигоҳдан ўтказиб, узоқ йиллар халқдан яширилган, ўқиб уқишга имкон берилмаган диний-фалсафий таълимот бағрида битмас-туганмас эзгулик хазинасига, эътиқод гавҳарига, инсоний камолотга чорловчи мангу Ҳақиқат яшириниб ётганини бутун вужудим билан ҳис қилдим. Ҳолбуки, ушбу улуғ таълимот қўйнида биз англаб етмаган, лекин билишимиз шарт бўлган қанчадан-қанча тафаккур жавоҳирлари кўкдаги юлдузлар монанд сочилиб ётибди. Само сирларига калит топаяпмиз, бироқ шундоқ ёнимиздаги хазинага йўл тополмай ҳамон бошқа йўлларда адашиб юрибмиз.

Элдошимиз, буюк мутасаввуф шоир ва улуғ донишманд ҳазрат Хожа Аҳмад Яссавий:

Дард ҳолат туғён қилди, борму табиб!
Арзи ҳолум санго айтай, ялғуз ҳабиб,
Барча толуб улуш олди, мен бенасиб,
Улуш истоб дуто бўлиб келдим мано! —

деб зикр айлаганлар. Халқимиз айни уйғониш лаҳзаларида минг йиллик саждагоҳлардан, боболаримиз сув ичган муқаддас булоқлардан «улуш истоб», эътиқод манзилини чўтлаб чиққан йўловчига ўхшаб турибди. Ҳидоят йўлидан тоймай, ул манзилга эсон-омон етсак, аминманки, ўз улушимиздан бенасиб қолмагаймиз.

Мабодо шаҳрингиз ёки касабангиз чойхоналарига кириб кўнглингиз тўлмаса, аниқроғи— бўш чойнак излаб овора бўлмайин десангиз, Қарши шаҳрига боринг. Вилоят марказида янги чойхона очилди. Чиройли. Бежирим. Ганжкори. Чойнакларининг қулоғи ҳам, қапқоғи-ю жўмраги ҳам учмаган. Чойхона ишчиси Каромат Очилова (суратда) нинг айтишича, бу ерда ҳинд чойи ҳам, «тўқсон беш» ҳам ҳар доим пештахта устида. Марҳамат қилинг.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат

ҚИШЛОҚДА ТАЪЛИМ МАРКАЗИ

Калинин районидаги Далигузар қишлоғида ёшларнинг таълим маркази иш олиб бормоқда. Фан кабинетлари «Украина», «Радуга», «ЛЭТИ», «ЛХ-504» каби замонавий ускуналар билан жиҳозланган. Қисман пулли ўқиш мобайнида ёшлар ўрта таълим олишади, тарбиячи, ҳамшира, шофёр, тикувчи касбларини эгаллашади. Келгусида эса рўзғор техникаси воситаларини созловчи наққош, ўймакор, дурадгор усталар тайёрлаш ҳам мўлжалланмоқда.

«Партия XX съезди» жамоа хўжалиги бошқаруви таълим марказини кенгайтириш учун 0,3 гектар ер ажратиб берди. Бу жойда ўн иккита фан кабинети, ерости отиш тири қуриш лойиҳалаштирилмоқда.

Жўра САЪДУЛЛА.

РУДАКОВ Григорий Михайлович

КПСС аъзоси, Улуғ Ватан урушининг қатнашчиси, техника фанлари доктори, профессор, ВАСХНИЛ академиги, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан ва техника арбоби, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалиги механизатори, «Средазсельхозмеханизация» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директорининг ўринбосари, «Механизация хлопководства» ойномасининг муҳаррири Григорий Михайлович Рудаков 1991 йил 21 январь куни 66 ёшида тўсатдан вафот этди.

Григорий Михайлович етук олим ва моҳир ташкилотчи эди. Тупроққа ишлов бериш ва экиш машиналари лабораториясининг раҳбари, тупроққа ишлов беришни механизациялаш, ер текислаш ва экиш бўлимининг раҳбари, 1966 йилдан шу кунгача «Средазсельхозмеханизация» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси директорининг илмий ишлар бўйича ўринбосари бўлиб ишлади. 1972 йилдан 1975 йилгача ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлимининг академик котиби этиб сайланган.

Г. М. Рудаков пахтачиликни механизациялашни ривожлантиришга катта ҳисса қўшган. Хусусан, у чигитни квадрат уялаб ва аниқ экишнинг, икки марта ағдариб ер ҳайдаш ва бегона ўтларга қарши курашнинг назарий ва технология асосларини ишлаб чиққан. Булар эса илғор деҳқончилик технологияси усулларини бажариш учун бирқанча янги машина ва ускуналар яратишга асос бўлган. Г. М. Рудаков 230 тадан кўпроқ илмий иш ва 30 та ихтиро муаллифидир, у 54 нафардан зиёд фан номзоди ва докторлари тайёрлади. Шулардан 33 нафари маҳаллий миллат вакилларидир.

Григорий Михайлович «Механизация хлопководства» жумҳурият ойномасининг муҳаррири сифатида ойнома таҳририятининг ишини бутунлай қайта қурди. Механизатор олимлар фаолиятини такомиллаштириш ва қишлоқ хўжалигида фан-техника тараққиётини жадаллаштириш масалалари ойнома мазмунининг асоси қилиб олинди.

Григорий Михайлович Улуғ Ватан урушининг қатнашчиси сифатида 2 та орден ва олтита медаль, шунингдек тинч даврдаги кўпдан-кўп мукофотлар билан тақдирланган.

Григорий Михайлович зўр ҳурмат-обрў қозонган фаол ва қатъиятли олим эди. Г. М. Рудаковнинг порлоқ хотираси қалбларимизда ҳамиша сақланиб қолади.

А. И. Икромов, И. Ҳ. Жўрабеков, М. И. Исломов, А. И. Имомалиев, А. С. Цамутали, Р. Д. Матчонов, А. Х. Ҳожиев, А. М. Шалорьян.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТУЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Индекс: 64608. 4740-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Халқ сўзи